

Тем, что эта книга дошла до Вас, мы обязаны в первую очередь библиотекарям, которые долгие годы бережно хранили её. Сотрудники Google оцифровали её в рамках проекта, цель которого – сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Эта книга находится в общественном достоянии. В общих чертах, юридически, книга передаётся в общественное достояние, когда истекает срок действия имущественных авторских прав на неё, а также если правообладатель сам передал её в общественное достояние или не заявил на неё авторских прав. Такие книги – это ключ к прошлому, к сокровищам нашей истории и культуры, и к знаниям, которые зачастую нигде больше не найдёшь.

В этой цифровой копии мы оставили без изменений все рукописные пометки, которые были в оригинальном издании. Пускай они будут напоминанием о всех тех руках, через которые прошла эта книга – автора, издателя, библиотекаря и предыдущих читателей – чтобы наконец попасть в Ваши.

Правила пользования

Мы гордимся нашим сотрудничеством с библиотеками, в рамках которого мы оцифровываем книги в общественном достоянии и делаем их доступными для всех. Эти книги принадлежат всему человечеству, а мы – лишь их хранители. Тем не менее, оцифровка книг и поддержка этого проекта стоят немало, и поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые меры, чтобы предотвратить коммерческое использование этих книг. Одна из них – это технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас:

- **Не использовать файлы в коммерческих целях.** Мы разработали программу Поиска по книгам Google для всех пользователей, поэтому, пожалуйста, используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- **Не отправлять автоматические запросы.** Не отправляйте в систему Google автоматические запросы любого рода. Если Вам требуется доступ к большим объёмам текстов для исследований в области машинного перевода, оптического распознавания текста, или в других похожих целях, свяжитесь с нами. Для этих целей мы настоятельно рекомендуем использовать исключительно материалы в общественном достоянии.
- **Не удалять логотипы и другие атрибуты Google из файлов.** Изображения в каждом файле помечены логотипами Google для того, чтобы рассказать читателям о нашем проекте и помочь им найти дополнительные материалы. Не удаляйте их.
- **Соблюдать законы Вашей и других стран.** В конечном итоге, именно Вы несёте полную ответственность за Ваши действия – поэтому, пожалуйста, убедитесь, что Вы не нарушаете соответствующие законы Вашей или других стран. Имейте в виду, что даже если книга более не находится под защитой авторских прав в США, то это ещё совсем не значит, что её можно распространять в других странах. К сожалению, законодательство в сфере интеллектуальной собственности очень разнообразно, и не существует универсального способа определить, как разрешено использовать книгу в конкретной стране. Не рассчитывайте на то, что если книга появилась в поиске по книгам Google, то её можно использовать где и как угодно. Наказание за нарушение авторских прав может оказаться очень серьёзным.

О программе

Наша миссия – организовать информацию во всём мире и сделать её доступной и полезной для всех. Поиск по книгам Google помогает пользователям найти книги со всего света, а авторам и издателям – новых читателей. Чтобы произвести поиск по этой книге в полнотекстовом режиме, откройте страницу <http://books.google.com>.

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

EEN,

1158

H. 25.

H 25

S

¶

Christ
gister
ende
Italie
partie
den g
in K
ligen
ende

By

Seer Nuttighe

waerschouwinghe, 1158 H. 25

¶ Van het groot profijt dat die
 Christenhejde soude becomen / indien een Re-
 gister ghemaect werde van alle de Lichamen
 ende Reliquien der heylighen / die soo wel in
 Italien / als in Franckryck / Duytschland / His-
 panien / ende in ander Conincrycken ende Lan-
 den gheuonden worden : Certijts ghescheuen
 in Franchoys / door den Diaken ende Godsa-
 ligen (saligher memoire) Iohannem Caluinium,
 ende nu in onse Nederduytsche spraecke ghe-
 trouwelyck ouergheset door eenen
 Dienaer des Woords in
 Dordrechterlant.

(...)

THANT WERPEN:

By my Jasper Trepens, woonend s
op de Carte Weste / inden Tennen Por.

Anno. M.D. Lxxxiij.

Digitized by Google

sid sid 2 may 1900, ...
The ...
...
...
...
...
...
...
...
...

**NED.
LETTER K.**

for
ner
han
he
As
tel
ne
er
D
G
a
n

Handelinghe vande Reliquien
der Heylighen.

Augustinus (een oudt leeraer der Kercken) in het boeck/dat hy gheintituleert heeft/ De labore Monachorum, hem beclaghende/van

Augustinus heeft ghescreuen ontrent de Jare 410.

sommighs Cassedraghers (die alreede in sinen tijde schandelicken en oneerliche coophandel deden/hier en daer ombdraghende de Reliquien der Martelaren) doet daer toe? Ja in dien het alleen Reliquien der Martelaren zijn? Door welck woordt hy te kerten gheeft/dat van aldan / het misbruyc ende bedroch de ouerhandt ghenomē hadde/doende het simpel volck gheloouen/ dat de beenderen hier en daer versamelt zijn de beenderen van verstouen heylighen. En aenghesien dat de oorspronc van dit misbruyck so oudt is/daer en is niet aen te twyfelē/ of ten is in eenē so langen tijt grootelic vermēnichuuldicht/ en vermeerderd gewordē/aenghesien dat de werelt van dien tijt af/so grootelic verdouen/en dagelic tot een argher veruallen sy: so verre dat si gecomen is in de waterste boosheyt / daer wy hier nu in sien.

het misbruyck der Reliquien heeft begonen vā dien tijt Augustini.

Maer het eerste ghebreck / en ghelijc de wortel van dit quaet / is geweest/dat de werelt/inde plaetse dat si Iesum Christū souden soecken in zijn woort/in zijn Sacramēten/

Den oorspronc van het misbruyck der Reliquien. Joā. 3. 19.

2 Voorreden op de vvaerschouvinghe
 ten/ en in zjn gheesteliche gauen) naer haer
 ghemeene maniere van doen / haer becom-
 mert heeft/ met zjn cleederē/ hemden/ ende
 doecken/ en dit doende / heeft naer gelaten
 het sonderlinckste/ om den toegang tot hem
 te vercrigen. Desghelick heeft si oock ghe-
 daen met de Apostelen/ Martelarē en an-
 der hepligen: want inde plaetse dat si neer-
 stelick henliedē leuē soude ondersocht heb-
 ben/ om henliedē exempel naer te volgen/
 heeft haer wterke neersticheyt daer in ghe-
 hadt dat si henliedē beenderen / hemden/
 riemen/ gordelen/ hoedē oft mutsen en dier-
 ghelycke vreselen aenschoude/ ende als in
 een tresoor bewaerde.

Puer son-
 der bet-
 kant.

Woorwaer ich weet wel/ dat dit eenighen
 schijn ende coler heeft / van Godsalicheyt
 ende puer als men allegeent/ dat men de Re-
 liquien **JESU CHRIJSTI** bewaer
 om die eere diemen hem schuldich is/ en om
 hem te beter te ghedencken: Desghelick
 machmen ooc seggen van de Reliquien der
 heplighen. Maer men behoorde te gedenc-
 ken het ghene dat Paulus seyt: Dat alle
 Goddienst in het hooft des menschen ghe-
 uonden/ wat schijn der wijsheyt dat hy ooc
 heeft/ anders niet en is dan puelheyt ende
 louter dwaelsheyt/ indien hy gheen fonda-
 ment heeft dat beter en sekerder si/ dan on-
 se eyghen meeninghe/ en goetdencken. So-
 uen dien men behoorde het profyt dat hier
 wt comen mach/ te weghē teghen het groot
 perijckel

1. Cor. 3.

19.

Col. 2. 22.

perſchel: Ende die doende ſoude betonden worden / dat ſoodanighe Reliquien te hebben/een dinc is van ſeer cleenen profyte/ Derghens toe dienende/ ende van gheender weerde. En ter contrarte/ dat ſeer ſwaer/ la gantsch onmoghelijck is/ dat men hier van alleenkens niet en verualle tot afgoderie: want men can hem ſeluen niet onthouden/ datmē die ſoude aenſchouwen en handelen/ ſonder de ſelue te eeren/ en dyc eerende/ en wilt gheen mate ghehouden/ oft men geeft haer terſtont die eere/ die Chriſto Jelu alle roeroemt. Alſoo om in het roete te ſegghen/ Het ghene dat hier van is: De begheerte tot Reliquie/ en is alimmermeer ſonder Superſtitie. Ja dat orget is/ ſi is de moeder der afgoderie/ welke ghemeenlick met haer verdenicht is.

Begerlic
heyt der
Reliquien
is de moe-
der des af-
goderis.

En perſchelijck belijdt zeer eenbrachtelijck/ dat het ghene dat Godt den Heere gheweert heeft/ het lichaem Moſis te verbergen te gheweert/ de veele/ dat het volck van Iſrael her ſelue aenbiddende niet ſonden mit blupcken. Het ghene dat gheſchiet is eenen heylighē (te weten Moſe) moet wtgetrect en verſtaet worden/ van alle andere/ aengeſien dat niet alleghelijck toegact/ en eene reden ſij. Mer op dat wy vande heylighen ſwijghen/ ſaet ons verhalen wat de Apoſtel Paulus van Chriſto Jelu ſelue ſeyt: want hy proteſteert en gheruycht/ dat hy (na dat Chriſtus verreſen is) hem niet meer en kent

Waarom
het lichaem
Moſis ver-
berghen is
gheweert.
Deut. 34. 6
Jude. 9.

2. Cor. 5.
6.

Al is na den

4 Voorreden op de VVaerlchouwinghe
na den vleesche/vermanēde met dese woorden/
dat al het ghene dat vleeschelich is gemaect
in Christus Jesu / nu voortan moeste
vergheten en verwoopen wordē/ op dat wy
alle onse moeyte/ arbeyt/ ghenegentheyt/ en
ghesintheyt souden imploeren/ gebuuckē
en noegghen om hem selue te soeken/ en be-
letten na den gheeste. Nu dat si argumente-
ren en beweeren willen / dat een seer schoo-
ne sake is/ eenich memoirael oft ghedencke-
nisse soo wel van Christo/ als van sijne heylighen
te hebben/ om daer door verwecht te
worden tot deuotie : wat is dit anders/ dan
een valsche deusel/ om onse dwale begeerlic-
heyt/ die niet gefondeert en is in eenige re-
den/ daer mede te becleede? En al waer het
soo dat dese rede ghenoechsaē ghehouden
waere/ soo stryct sy noch openbaerlich tegē
het ghene dat de h. Gheest ymoneert door
de mont des Apostels Pauli/ inde voor-
alligeerde plaecte. Wat willen wy meer?
Daer het en is nu niet van noode lange
op dit point te disputeren : te weten oft het
si een goede oft quade sake. Meliquie te he-
ben/ om die alleenlich te bewaeren/ als costel-
like dinghen/ sonder de selue aen te biddē/
want ghelich wy alreede gheseyt hebben/
de experientie oft beuindinghe leert / dat het
en bynaer nimmermeer en is sonder het
gheder/ dat is de aenbiddinghe is altyt met
de bewaeringhe vereensicht. Het is waer/
Ambrosius (sprekende van Helens de moe-
der

En valsche
deusel om
Meliquie
te hebben.

om mede
te becleede

om mede
te becleede

om mede
te becleede

om mede
te becleede

om mede
te becleede

om mede
te becleede

om mede
te becleede

om mede
te becleede

om mede
te becleede

om mede
te becleede

om mede
te becleede

200 24

der des Keyfers Constantini/dye niet groot
 ten arbeet en oncost het Crups ons Heereu
 Jesu Christi ghesocht heeft) segt: dat sy niet
 aenghebeden en heeft / dan den Heere dye
 daer aen hinc / en niet het hout. Maer het
 ghebeent; eer selden / dat yem dat hebben sou. In oratio-
 de een herte dat ghenepcht is tot Reliquie / ne de mo-
 hoedanich sy sijn moghen / en hem met eenē te Theo-
 niet en soude terstont besmetten ende ver- dosij.
 ontreyngighen / door eenighe superstitie. Jck
 belijde gheerne / datmē niet met den alder-
 sersten en coemt tot de openbare afgoderie /
 maer alleenskens als van trappe tot trap-
 pe coemmen van het een bedroch tot het
 ander / soo langhe tot datmen seffens valt in
 het wterste / te weten / der superstitie en af-
 goderie. Ende voo:waer / so veel is daer vā
 het volck dat hem seluen christenen noemt /
 is soo verre ghecomē dat sy in desen dese /
 soo wel opbaerlich afgoderie bedient heb-
 ben / als eertijts wel dye Heydenen deden.
 Want men heeft hem seluen voor de Reli-
 quien ter aerden neder ghelept / ende men
 heeft de knien daer voren gheboghen / even
 ghelijck als voor Godt. Men heeft voo:
 haer toorsen en keerssen ontsteken / tot een
 solemneel steken van eerbiedinghe : men
 heeft het verrouwen op haer ghestelt: nē
 heeft by de selue hulpe ghesocht / ghelijck oft
 in haer de cracht en ghenade Gods waere
 inghesloten gheweest. Indit afgoderie nu-
 ders niet en is / dan de Eere die Godt alleen

Wat afgoderie is.
Rom. 1. 25
Ecol. 4. 2. 8.

6 Voorreden op de VV aerschouwinghe
toetoeselbers ouer te stellē/sullen wy versaken dat dit gheen afgoderie en soude wesen? En men moet het daer mede niet ontschuldighen/ghelyck oft dit maer en soude gheschiet sijn door eenen verkeerden en onmatighen puer van sommighe plompe onghewetende en onghelerde idioten/ of van simpele oude wijuen / aenghesien dat dese onmaticheyt haer soo wylt wistrect/dat si is als eene generale disordene gheprobeert van den ghenen selue/die het gouuernemēt en regeringhe der Kercken hebben. Ja mē heeft de beendoren der verstorwenē/ en alle ander Reliquien op den hooghen altaer in de hoogste en heerrigste plaetse ghestelt/op dat si met groote reuerentie souden aengebeden worden. Dier doch (bidde ick u) hoe de sotte curienseyt (-diemen in het beginsel ghehadt heeft tot de Reliquien om die te bewaeren/ en tot schatten mech te legghen) gheromen is tot dese soo openbare grotwelicheyt/datmen hem niet alleen gheheel van Godt heeft afgekeert/om hem seluen te besconneren met vergangelicke en ydele dinghen / maer datmen door eene veruloecte Sacrillegie en ontfekinghe der eerē Gods aenghebeden heeft de doode en onghewelicke creaturen inde plaetse vāden leuendighen Godt alleen. Rom. 1.

Sacrillegie is soo veel als kerck roof.
Rom. 1. 25

Maer ghelyck het een quaedt nimmer moet alleen en is/oft ten trecht terstont een ander hem naer : Alsoo is dese onghelucksalicheyt

salicheyt oock daer naer ghevolcht / datmen
 ick en weet niet wat vuygheden die noch re-
 den noch ghelijckheyt noch colour en hebbē /
 heeft aenghenomen voor Reliquien so wel
 van Christo / als van ander heyligen. Ende
 de werelt is soo verblint gheweest / dat wat
 tittel oft name men eene peggeliche beu-
 (diemen haer voor Reliquien der heylighen
 presenteerde) ghegeuen heeft / si heeft de sel-
 ue sonder eenich oordeel en ondersoekinghe
 voor waerachtich en wetteliche aengenome.
 Alsoo wat ghebernte van Ezel oft Hondt
 dat de eerste bedrieghet heeft willen voor
 beenderen eens Martelaers weghruen / en
 voort bringhē / men heeft ghem swaricheyt
 ghemaert / de selue seer deuotelich te ontfa-
 ghen. Alsoo is het oock ghebeurt met alle
 andere van de gantsche reste / ghelijck hier
 naer sal ghehandelt worden. Voorwaer soo
 veel my aen gaet / ic en twijfale niet / dat niet
 gheweest en heeft / eene rechmeerdige straf-
 te Gods : want aengesien dat de werelt ge-
 llyck als met eenigherasterie ontstehē was /
 naer de Reliquien / om dye te misbruycken
 tot een verkeerde superstitie: het was wel
 reden dat Godt toeliet dat wt de een leugen
 de ander volchde. Want Godt strafe ghe-
 mezelich alsoo de onerre dye zynen name
 aenghedaden is / allinē zyn eere enen ande-
 ren oiderstelt. Daer om dat daer so veel val-
 sche Reliquien ouer al zyn en verfiert wor-
 den / en is dooi gheene andere cause by ghe-
 comen.

Groute
 verblint
 heyt der
 werelt.

Watmen
 aengebedt
 heeft inde
 plaette der
 Reliquie.

Rom. 1.

24.

2. Thes. 2.

10.

Gods rech-
 meerdighe-
 straffe ouer
 de ghene /
 die curioz
 gheweest
 zyn nae de
 Reliquien
 der heyl-
 ighen.

Rom. 1. 22

22. 23. 24.

2 Thes. 2.

10.

1. Cor. 4. 2. 5.

en 4. 8. 11.

8 Voorreden op de VVaerschouwinghe
comen/dan dat Godt toeghelatē heeft/ dat
de werelt tweevoudelick soude verleydt en
bedrogen worden/aenghesit dat sy bedroch
ende lueghē lief hadde ende beminde.

Het ampt
der Christi-
anen om-
rent de
dooden.
Gen. 3. 19.
Spr. 40.
11. en 41.
13.

Dit was het officie en ampt der christens
de lichamen der heyligen in hare grauen te
laten/ op dat sy also de algemeyne sentētie
Gods/souden ghehoorsaem zyn/ door wel-
ke gheseyt is/ dat alle menschen stof zyn/ en
wederom tot stof moeten worden/en de sel-
ue niet op te rechten en verheffen tot prael
en costelicheyt/ en als voor den tijt te doen
verrysen. Dit en heeftmen voorwaer niet
verstaen:maer ter contrarie teghen de Or-
dinantie Gods heeftmen de lichamen der
ghelouigher ontgrauen / om dye selue in
heerlicheyt te verheffen / inde plaetse dat si
die behoort haddē te latē liggen/ als in haer
bed-stede/ende rust-plaetse/ verwachtende
den wersten dach. Men heeft begheert de
selue wederom te hebbē/ men heeft het ver-
trouwen op hen gheset/ men heeft de selue
aenghebeden / men heeft hen alle tekenen
van reuerentie ghedaen. Maer wat is daer
wt ghenolcht? De dupuel siende soodanige
ontierstādicheyt en onuermufricheyt/ heeft
hem niet te vieden ghehouden/ dat hy dye
werelt alsoo op een maniere bedrogē heeft/
maer heeft haer door een andere bedriegē-
rige bespot/namelick die dinghen den name
ost titel van Reliquien der heylighen ghe-
uende / die gantsch prophāen en onheyligh
waeren.

waeren. Ende Socht doot zyn rechte redi-
ghe straffe / heeft den ongheloonighen de
sinnen / verstant / en gheest so verre ontwo-
men / alsoo dat sy sonder voorder te onder-
soecken alle het ghene aenghenomen heb-
ben / datmen hen presenteren de / sonder on-
derschept te maken tusschen wit en swart.

Woowaer het en is mijn voornemē niet
teghenwoordelick te handelen / wat enen
grootē grouwel dit is / de Reliquien so wel
van onsen Heere Jhesu Christo als van zyn
heylighen te misbruyken / op soodanighe
maniere als men tot deser vte toe ghedaen
heeft / ende noth doet in het meeste deel der
Christenheyt : want een eyghen Soeck sou
de daer toe vereyscht worden / om dese ma-
terie te sielepen. Maer overmits dat die-
ren bekende sake is / dat de meeste deel der
Reliquien (diemen over al thoont) valsch
zyn / ende voortghebracht hebben gheweest
door bespotters en kerckeliekers / by zeer on-
beschaembelicheit : arme Kerck bedrogen
hebben / heft my goet ghedocht / alkenelick
sonnighē dinghen te verhalen / om alsoo
enen peggelicken oorsake te gheuen / daer
op te denckē / en tontē sijn. Want dickmael
approberen wy een sake onbedachtzaam-
lich / te meer om dat onsen gheest door dwa-
linghe en opinie te water belemmert ende
belich is / alsoo dat wy ons niet en verledig-
hen de sake te verstanten / en een goet en
recht oordeel daer van te gheuen / en alsoo
failgeren

10 Voorreden op de VVaerschouwinghe
saffigereu wv by ghebreke van goet beicheet
en onderichtinghe: Maer alme ons waers-
schouwet/wv beghinnen daer op te dencke
en ;ijn gantsch verbæst ende vermondert
dat wv soo licht en rasch gheweest hebben
het ghene te ghelouen dat gheentins be-
wyselick en was. Alsoo is het in dese sake
ghebeurt:want by ghebreke vā waerschou-
winghe/een peghelick ;ynde van te voren
belemmert en voorghetomen doo: het ghe-
ne dat hy hoort seggen namelijk: Dier daer
het lichaem van eenen soedanigen Sanct/
siet daer ;ijn schoenē/ siet daer ;ijn couffen/
laet hem wys maken en ghelooft dat alsoo
is. Maer als ich het bedroch dat hier in ge-
schiet/ claerlick sal aengewesen hebben/een
peghelick dpe een weynich verstants ende
rebens heeft/sal daer naer de oogen openē/
ende bedencken het ghene dat van te voren
nope hem in ghedachtenisse ghetomen is.

Hoe wel dat ich die dit cleyn Soerken
niet en can doen/het ghene dat ich wel wil
de. Want ich soude daer toe behoeren regt-
kerck te hebben van alkeranten en plaetsen/
op dat ich soude weten/wat Reliquie ghe-
syt woude te wesen in een pegeliche plaet-
se/wat de selus by elanderen te vergelijcke
Want aldan sondemen bekennen dat een
peghelick Apostel wese van vier lichamen
ende een peghelick Sanct ten minste twee
oft dpe lichamen ghehad heeft: het selue
soudemen bekennen in alle de vette. In
het

het corte/ wannermen dpe alle vergadert hadde op eenen hoop/daer en soude niemac wesen hy en soude verschuicken en verbaest zyn/stende dese soo lotte en plompe pespotinghe/ de welcke dies niet te min de gantsche werelt heeft connen verblinden. Ick dencke daer op/aenghesien dat daer gheene soo cleene Cathedralen oft hooft Kercken is/die niet en heeft als een Mieren nest vā beenderen en andere cleyne beuselen / wat het wesen soude/indien men versamelde de geheele menichte vā twee oft dype dupsent Bisschopdommen vā twintich oft dertich dupsent Abden/van meer dan vā veertich dupsent Conuenten/van soo veel Prochiekercken en Cappellen: Maer noch soude het alder principaelste wesen/ datnā de selue ouer al besochte/en niet alleenē noemde/want men soude die niet al kernen / om te noemen. In dese Stadt (te weten Geneva) heeftmen in vooleden tyden ghehad den arm S. Anthony (soomen seyde) so langhe hy inde Calle inghesloten was / men culte hem/en alle man badt hem aen:maer allinē hem ten voorichyne ende in het openbaer brichte en wtam/soo heeftmen bewondē/ dat hy gheweest is de roede oft genererlick lit van eenen Herde. Oock was hier op den hooghen altaer wat van dpe herlenen S. Petri. Soo langhe dit in zyn Coffre beslagē was/niemant en twyfelde daer van: want het soude een blasphemie oft Godslasteringhe.

Den arm
S. Antho-
nij ende de
besten
S. Petri
tot Gene-
uen.

Lat. pones
Lat. ceter
bellum.
Gal. cor-
netie.

12 Voorreden op de vvaerschonvvinghe
 ghe ghoutest hebben/ den tytel niet te ghe-
 loonen/ maer allinen/ her voghelnest wtge-
 schac/ en van by neerstelick aengestē heeft/
 men heeft bewondē dat niet anders en was
 dan een pypsteen. Ick mochte veel dier-
 ghelijckoexemplen verhalen/ maer dese sul-
 len ghenoech wesen/ om te verstaen / wat
 wysheden men ontdeckē soude/ indien men
 eenmael eene goede alghemeyne ondersoe-
 kinghe dede/ van alle de Reliquien van ge-
 heel Europa/ te witen met verstant / om te
 beter de selue te onderscheyden : want veel
 menschen siende eenighe Reliquien/ sluytē
 door supersticie de oogē toe/ op dat sy siēde
 niet den Roēe souden sien/ dat is te seggen/
 sy docten henlieder ooghen al willens niet
 ernst niet opstaen om te sien wat het sy. Al-
 soo dat veel menschen die hen beroemē/ het
 lichaem S. Claudij gantsch en gheheel ghe-
 sien te hebben / oft vā eenich ander Sanct/
 nopt dese stoutheyt gehadt en hebbē/ henlie-
 der gesichte op te heffen/ om te sien wat het
 was: Maer de ghene die de wijsheyt ghe-
 hadt hadde om het secreet te sien / ende de
 stoutheyt om aen te tasten/ hadde daer van
 wel wat anders weten te segghen. Alsoo is
 het oock met den hoofde Marie Magda-
 lene/ dat tot Marcellien ghehoont wordt/
 met dat stucken deech oft was / dat op de
 ooghe ghelept is. Men bewaert het in een
 Thesotie getijck oft waer eenē Gode wt dē
 hemel nederghedaek. Maer indien het ons
 dersoche

Met tichō
 S. Clau-
 dij.

Met tichō
 S. Clau-
 dij.

berlocht worde/ het bedroch soude lich telick ontdeck worden.

Dit soude dan een sake wesen grootelick te begeren dat wy sekerheydt hadden van alle de grillen diemen hier en daer voor Reliquien heeft/ oft immers ten minste dat wy een Register en ghetal hadden/ op dat blijcken mochte/ hoe veel valsche daer onder sijn. Maer aenghesien dit niet en can gheschieden/ ick soude ten minste wel wenschē/ een Annētario te hebbē/ vā thien oft tweelf steden alleentlick: ghelick als van Paris/ Cholousen/ Alemen/ ende Poitiers. Als ick niet meer en hadde dan dit/ men soude wederom sien zeer wonderlicke waranden vā alderlep ghedierte: oft immers ten minsten dit soude wesen eenē zeer confusen winckel vol verscheyden cramerye. En dit is eenen wensch/ die ick gewooue ben dicwils te wenschen / dat ick een soodanighe Rolle conde vercrighen. Nochtans ouermits dat dit my ooc alte swaer soude wesen: hebbe ic eyndelinge bedacht dat beter soude wesen / dat ic dese cleyn waerschouwinge/ die hier volcht wt gaue / om de ghene dye slapen wacker te maken/ en te doen bedencken wat wesen soude in het gheheele/ als in een cleyn deelken soo veel dinghen gheuonden worden/ die teghen te spreken en vol bedrochs sijn. Ick verstaē dit/ als men soo veel leughenen sal vinden in de Reliquien die ick sal genoēt hebben/ die niet en sijn bynaer het dupsende deel

14 Voorreden op de vvaerschouwinghe
deel der gheuer die ghetypont worden/ wat
salmen connen houdē van de reste. Souen
dien/indien dat blijkt dat die gheue diemen
voor de alder sekerste houdt / zeer bedriege-
lich verliert; zijn gheweest/ wat salmen mo-
ghen dencken en oordeelen van de gheue/
die de alder twijfelachtichste ende onseker-
ste; zijn.

het officie
der. Con-
sultische
Wincen.
Wit. 2. 10.
Eli. 49.
23.

Och oft Godt gaue dat de Christelike
Wincen een weynich hier op letteden/ende
bedachten: Want dit soude oock henlieder
officie en ampt wesen/ gantschelijck niet toe
te laten/ dat henlieder arme ondersaten al-
so soudē verleyt wordē/ niet alleenlich door
valsche leeringe/ maer oock door sichtigbare
bepottingen valscheden en bedriegerijen:
namelijck daer door/ dat het volck wijs ghe-
maect wordt (ghelijcmen in een ghemeyn
spreeckwoordt plach te segghen) dat blasen
van rammē goede lanternen; zijn / en dat
saluers op stelten springhen. Want si sullē
Gode moeten rekenlichap gheuen van hen-
lieder gheueynstheyt/ dat si dit siende daer
toe smygen/ en het sal hen een misdaet we-
sen/ die voor hen dierstaen sal / dat sp toe-
ghelaten hebben/ datmen Godt also bespot-
heeft/daer si het selue niet remedie hadden
moghen verbetterē. Wel aen/ het sij hoe het
mach: Ich hope dat dese clepne handelinge
alle menschen profijtich wesen / en dienē sal-
oenen peggelijcken oorlsake gheuende / by
hem seluen te bedencken het gheue dat den
rijtel

2. Con-
10.

titel deses Boeckens beduydet: te weten/
indien alle de Reliquien van de ghehele
wereldt in een Cathalogo op gheschiedē
maeren/ datmen claerlick soude sien / hoe
grootelic dat de Iesū eertijts zyn verblint
gheweest/ende wat duysternissen ende hoe
grootte onuerstandicheydt de wereldt doos
gheregneert hebben.

Laet ons beghinnen vā Iesu Christo sel-
ue/ van welcken ouermidts/ datmen niet
segghen en mochte datmen zyn natuerlick
lichaem heeft (want om miraculeuse licha-
men te smeden/ in soo grooten getale ende
soo soo menichmael als het hen belieft/heb-
ben sy lichtelick eenen wech en maniere ge-
wonden) heeftmen inde plaetse van het na-
tuerlick lichaem dupsent ander beuselē ver-
samelt/om dit ghebreck van het natuerlick
lichaem te veruullen. Hoe wel si noch het
gantsche lichaem Christi hen alsoo niet en
hebben laten ontcomē/sonder eenich stuk-
ken daer van te behouden. Want behaluen
de tandē en het hant / de Abbye van Char-
roux in het Bistchopdom van Poitiers be-
roemt haer te hebben de voorthuyt Christi/
dat is het velleken dat hem in de Besnyde-
nisse is afghesneden gheweest. Maer ick
bidde u van waer is hen dit velleken ghe-
comen? De Euangeliste Lucas seyt dat

Met beghe-
ret deser
maerichom-
winghe.
Mat. 16.
ende 19.
Luc. 24.
ende 50.
Act. 19.
10. 11.

De tanden
hant ende
voorthuyt
Christi tot
Charroux.

Luc. 2. 21.

Christus is besneden gheweest: Maer dat
het velleken is bewaert gheweest tot een
Reliquie / daer en lesen wy nergens van/
S alle

alle de oude Historien en segghen daer niet een woordt van/ en oock inden tijt van vijfhondert iaer daer naer is inde Christelike kercke daer van noyt niet ghesproken gheweest. Maer heeft het soo langhe verboigt ghelegghen/ dat wederom soo lichtelic voort ghecomen en gheuonden is? Souen dien hoe is het tot Charroux gheulogen? Maer op dat si dit souden bewijlen/ segghen si dat sommighe druppelen bloets daer wt ghevallen zijn. Dit is henlieder wtgheuen/wat is het vā noode dit meer te bewijlen? Daer wt blijkt genoegh/ dat dit anders niet en is dan een louter bespottighe. Maer nochtans op dat wy hen toelatē/ dat het velleken (dat Christo inde Selsnydenisse afgesneden was) bewaert is gheweest/ en dat het selue/ oft aldaer/ oft elders wel zijn can: Wat sulen wy segghē vāde voorhuyl die tot Rome tot S. Johannis te Latranen ghehoont wordt? Het is seker en gewis/ dat daer noyt niet meer dan eene eenighe voorhuyl Christi geweest en heeft. So volcht daer wt/ dat de selue tot Rome en tot Charroux te gheleghē niet en cā wesen. Niet wat een opēbare valscheit dat hier in gheuonden wordt: Daer naer volcht het bloedt onses Heerē Jesu Christi/ daer van groote twisten gheueelt hebben: Want veel mēschen hebben willen segghen dat daer gheen bloedt Jesu Christi gheuonden wordt/ dan miraculeus bloedt. En nochtans het naturelick bloedt wordt

De booz.
huylt Christi.
Si tot Ro.
me. Item
sy segghen
dat de booz.
huylt Christi.
Si is tot
Antwerp.
tot Bytan.
son en tot
Aken/ die
een Engel
daer ghe.
brocht
heeft van
Gerusalem

woort ghevoont meer dan in hondert plaer- Wet vete-
lic bloeds
 sen. In een plaetse sommighe druppelen/ Jesu Chri-
sti in bes-
cheyden
plaetse.
 gelijk tot Rochelles in Poictou / dat Nico- stem toe
brugge
 demus (ghelyck si segghen) in zynen hant- en in noch
deel meer
 schoen verlamelt heeft. In ander plaetsen/ ander plaet
 gheheele phiolen vol / als tot Mantua in sem. 72
 Lombardien/ en noch elders. Tot Sitiong Wet vete-
lic bloeds
 welck een stadt is in Auergnen wordt in d' bulten
menghet
 door een christalinen ghelas voersch/ onghel- met water
 runnet/ dunne/ clare bloede ghevoont/ en in ghelke dat
wt sijn lig-
de vloeyde.
 eenen wyck aldaer aldermeest ghelegghen Joan. 19.
 gherunnet bloede/ en oock in ander plaetsen 34.
 meer. Elders wordt het ghevoont met vol- Den pefe-
riche vande
nauel van
onsen. Wes
se moet ge-
voont tot
Jerusalem.
 le schalen/ als tot Rome tot S. Cuthathij.
 Ja men heeft niet te vreden gheweest dat
 men het supuer bloede hadde/ maer si hebben
 dat wreten hebben ghemengt met water/
 ghelyck dat wt zyn sijde geuloeyt heeft aen
 den Cruyce doortrecken zynde. Dese coop-
 manschap wordt gheuonden tot Rome tot
 S. Johannis te Latranen. Ich late een pe-
 ghelyck oordeelen / wat sekerheyt men hier
 van hebben can. Ja dat meer is / moet dit
 niet wel een openbaere leughen wesen / te
 segghen / dat het bloede onses Heeren Jesu
 Christi / leuen oft acht hondert iaer nae zyn
 doot is gheuonden geweest / om de gantsche
 werelt door verspreyt te wordē: aengesien
 dat men inde oude Kercke noyt daer van
 ghesproken en heeft?

Souen dien volghen hier noch die dinc-
 ghen die het lichaem onses Heeren toeghe-
 S ij comen

18. **V**Vaerschouwinghe vande
comen hebben in zijne kindtsheyt: oft in-
mers ten minsten al het ghene dat si hebbē
comē versmaelen om selsquie inde plaetse
zijns lichaems tot zijnder ghedachtenisse te
maken. Ten eersten de Cribbe (inde welke
hy ghelept was naer zijn gheboorte) worde
ghethoont tot Some inde Kercke van onse
Vrouwe ghesopt de groote. * Aldaer inde
Kercke S. Pauli wordt oock gethoont de
doecken daer in hy ghewonden is geweest/
hoe wel dat een stuck daer van ooc ghelept
wort te wesen S. Saluatoris in Hispanie.

De Cribbe
Christi.
Luc. 2. 7.

Den win-
delboeck
Christi.
Luc. 2. 7.

De Winge
Christi.
Het hem-
deken
Christi.
De Altare
des offer-
tatie Christi.
Luc. 2. 21.
Leu. 11. 6.

Zijn Wieghe is oock tot Some/ met het
hemde dat hē de maghet Maria zijn moe-
der gemaect heeft. Item tot Some inde
Kercke S. Jacobi thoēt men den Altaer/
op welchen hy ghelept is gheweest wāneer
hy inden Tempel gepresenteert werdt nae
het ghebuyck des Wets/om hem voor den
Heere te stellen/ ghelyck ofmē alsdan ver-
schepden altaren hadde gheuonden/ gelyck
ten hedighen daghe in het Pausdom daer-
men soo veel altaren maect alsmē selue be-
gyeert. Alsoo lieghen sy in dese sake sonder
eenich colour. Siet dic is het ghene dat si
behouden hebben van die dinghen die den
lichame Christi toe behoorden ter tijt zijner
kindtsheyt. Het en is nu niet vā noode veel
te disputeren / waer si alle dese bagagie oft
tuych gheuonden hebben eenen soo langen
tijt na de doot onses Heeren Jelu Christi.
Want daer en is niemant soo onuerstan-
dich/

dich/ende van soo cleynen doot die/die dese
 dwaelsheyt niet en bemerct. In de gantsche
 Euangelische Historie en wordt niet een
 reynich woordt van alle dese dinghen ghesel-
 sen. In de tyden der Apostelen en heeft me-
 nopt een woordt daer van hoort spraken. Mat. 23.
 16. 17.
 Ontrent vyftich saer nae de doot Jesu 1. Joh.
 2. 22.
 Christi is Jerusalem gheplundert en ver- 7. Cap. 14.
 ende 16.
 destruceert gheweest: naer desen tydte hebben Als Jole-
 phus / Jo-
 hannis /
 soo veel oude doctoren gheschietten / spre- gen
 kende van dinghen die in haer weder tydte in
 kennisse waeren/ ende gheschieden: Ja sel- ge
 us vanden Cruyce ende nagghelen / die Be-
 lena gheuonden heeft. Met van alle
 dese cleyne beuselen en legghen sy niet
 sen woordt. Ja dat meer is / ten tyde
 gort en schijnt nochens pets van alle dese
 dinghen tot some gheuonden ghewet te
 sijn: ghelike dat vlyct wt sijn eygen schijnt
 naer welckes doot is some die wils inge-
 nomen/ gheplundert / en als tot den gronde
 toe wtgeroept gheweest. Want
 neerstelick sal bedacht sijn/ wat salmen an-
 ders connen legghen/ dan dat alle dese ding-
 ghen verliert sijn gheweest / om alsoo het
 simpel volck te bedrieghen. Waar
 hypocriten en voortreunders der valscher
 religie/ namelick de Cappars / soo wel de
 Papsen als de Monicken/ behyden het selus
 warachtich te wesen / noemende dit be-
 droech Piar fragdes, dat is te legghen God-
 licke ende eerlike bedrieghen / om het

6 ij

volck

nokh daer door tot deuotie te verwecken.

Volghen nu de Reliquien vā het tweede
 quartier die behooren tot den tyde die ghe-
 weest is vā de kindtsheyt Jesu Christi/ tot

**Twelf co-
 lunnē of
 pilaren in
 den Tempel
 Salomonis.**

sin lidē en doot. Onder welke is de Co-
 lumne/ op welke Christus disputeerde tot
 Jerusalem inden Tempel ghelienet oft ge-
 stuent heeft met noch ander dier ghelycke
 elf Columnē in den Tempel Salomonis.

Maer ick maghe hen/ wie dese is/ dpe hen
 gheopbaert heeft/ dat Christus disputeer-
 de op eene Colonne ghestuent en gherust

**Mat. 23. 46
 Luc. 19. 46**

heeft. Want de Euangeliste Lucas verha-
 lde de hijsyde vā dese disputatie/ en roert
 dit niet een eenich woordt aen. En het en is

**Mat. 23. 46
 Luc. 19. 46**

der warheyt niet ghelyck/ datmen hē als
 een Priedicant plaetse soude vergunnet heb-
 ben/ aenghesien (ghelyc het hijsyt) dat hy by

**Mat. 23. 46
 Luc. 19. 46**

hen noch inestime noch in aouthoupt ghe-
 houdē en was. Souen diē ick maghe noch/
 oft hy alwel op een Colonne ghelienet heeft/
 hoe si weten/ dat dese die selue is gheweest?

**De les des
 nen wat de
 cruyken.
 Joan. 2. 6.**

En derden van waer si dese twelf Colum-
 nē ueroeghen hebben/ de welke si leggen
 wt den Tempel Salomonis voort gheco-
 mē sijn. Daernaer sijn de les stemē Crup-

pen oft water Daten / in de welke het wa-
 ter was dat Christus in wjn verandert
 heeft op de Suploft tot Cana Galilee / de

welche men Hydrias noemt. Ick wilde wel
 weten/ wie die selue soo langhe renen tyde
 bewaert heeft/ om dpe selue namels wt te

decken.

beelen. Want die moet wy alcht noteren/
 dat si acht hōbert oft duplent iaer zyn ge-
 vonden gheweest / naer dat dit miracule
 gheschiet is. De plaecten daer dese cruyckē
 ghehoont worden en zyn my niet alle be-
 kent. Ich weet nochtans wel datmen dese
 heeft tot Pisen / tot Rauennen / tot Clunij /
 tot Angiers / tot S. Saluatoris in Hispa-
 nien. Maer op dat het propoost niet te lāc
 en worde / het is licht om doen hen van een
 lueghen te ouerwinnē / alleen door het aen-
 sien: want eenighe der seluer / en houdē niet
 meer dā vijf kannā raffas / ten alder hoogh-
 sten: de ander wederom min / en de andere
 houden ontrent een Arne. Dat si dese stuy-
 ten oft pypen accorderen indien si connen /
 en als dan sal ich hen heukeden hydrias in-
 ten hebbē / sonder met hen ghekyf te ma-
 ken. ✕ Maer si en zyn niet te vieden ghe-
 weest met de Wateren alleen / maer si hebben
 erstont den danckselue daer toe. wilken
 hebben. Want die van Eliens beroemten
 hen van dien Wijn te hebben / dien si noe-
 men Vinum architriclini, dat is de wijn vā
 architriclino. Want om dat de Euangeliste
 Joannes (verhalende het miracule) spreek
 van onen Architriclino / het welck soo veel
 te segghen is als opperdischmeester / dat is
 die het last ende sorghe heeft ouer de spijse /
 spo hebbe. sy voor goet aengheffen / dat Ar-
 chitriclinus soude welen de enghen name
 vonden Supdegem / en houden het volk
 als

Johannes
 seyt dat die
 hydria ge-
 houden
 heeft twee
 ofte drie.
 Metreden
 en een die
 etrens is
 outre een
 Cuelste
 uit die re-
 groep /
 voge rich
 hydria die
 ontrent 20
 oft 90. Roo-
 pen.
 Joan. 2. 6.
 De wijn
 Architri-
 clini.
 Joan. 2. 8.

22 **VVaerschoouvinghe vande**

als noch in dese beestellicke onwetensheyt:
want eenmael des iaers gheuen si den ge-
nen dpe hen eenighe offerhanden willen
brienghen te lecken het wterste canckē van
een cleyn lepelken oft spaenken/ seggende:
dat si hen gheuen te drincken vandē Wijn
die onse Heere Iesus Christus ghemaecht
heeft inde maeltijt op de Suploft Archi-
scilini/ en de quantiteyt des Wjns en ver-
mindert nimmermeer / alleenlick indien
men somwyle den beker daer dien Wijn
in is tot bouen toe opuolle. * Ick en weet
niet hoe groot dat sijn schoens sijn diemen
seyt te wesen tot Rome in een plaetse ghe-
noemt Sanctis Sandorum, dat is het heylige
der heylighen. Doch en weet ick niet oft hy
die ghebriaghen heeft / in sijne kindtscheyde
oft als hy een man gheworden was. Ende
als het al ghelept is/ het een en is niet beter
dat het ander. Want het ghebruyck alre-
de ghelept hebbe behoort ghenaeckelick/
hoe groote eene onbelschaemtheit het
sijde schoens onses Heeren Iesu Christi
in voot te brienghen / die de Apostelen sel-
ue in heilidder tijt niet gehad en hebben.
Laet ons nu comen tot die dāghendpe
behoort tot den laetsten Auondemale/ dat
Iesus Christus ghehouden heeft met sijn
Apostelen. Ten eersten/ de Tafel die is tot
Rome tot S. Iohanna te latranen. Ten
anderen tot daer een stuccken vanden broo-
de tot S. Saluatois in Hispanien. Ten
derden

De schoe-
ren Christi
en.

Als dancet
voch dan
sijn pntel
sien tot
Jerusalem.

De Tafel
bā het laet-
ste auondt.
mael.

Derden het mes daer mede het Paeschlam met broot.
 ghesneden was is tot Triere. Laet ons no: Het Mes.
 tere dat Jhesus Christus. zyn laetste auont: Mat. 26.
 mael hondende met zynen Apostelen ghe: 18.
 weest is in eē geloudeplactse/ en dat sy vā Mar. 14.
 daer wechgaende de Tafel aldāer ghelaten Luc. 22. 12
 heeft/ noch wy en lesen niet dat de selue opt
 vande Apostelen is wtghedragen geweest.
 Desghelike sommighe Jaren daer naer is Shelick
 Jerusalem ganstich verdooven ghewest/ Josephus
 ghelijc wy vooren gheseydt hebben: ergo berhaets
 wat schijn der waerheyt heeft het/ dat dese lib. 7. cap.
 selue Tafel soude gheuonden ghewest; zyn 15. en 16.
 senen oft acht hondert jaer daer naer? So-
 uen dien de soume der Tafelen van die tyt
 was verscheyden en anders/ van die/ die tē
 hedighen dage by ons in gebuyck; zyn/ wāt Mat. 26.
 men abt atligghende en niet al sittende ge: en. 26.
 lymē nu doet. Het welke het Euangelium Mar. 14.
 claerlick verduet. Ergo dese lueghen is; zee en. 18.
 claer. Wat restoort daer noch? De drinc- Luc. 22.
 beker daer in Christus het Sacramēt zyns en. 14.
 bloedts; zynen Apostelen te drincken gaf/ Het grierp
 woidt ghesont tot onse Vrouwe vanden wooidt dat
 Eylande by Ipons/ ende in Albigois in een de Euan-
 seker Clooster der Augustijnen. Welc van gelick ge-
 bedden sulke wy gheloonen? Het is noch bedyrt ey-
 veel argher met de schotel daer het Paesch- gēlick ne-
 lam in gheseyt was: want sy is tot Rome/ der liggen
 tot Genuen/ tot Nrelaten. Maer by aioni- om te eten
 tuere is het ghebruyck van dien tyt: ver- naer het
 sheyden ghewest van den onsen; wāt in- oude ghe-
bedet.

De

Mat. 26.

27.

Mat. 14.

23.

Luc. 22. 29

De Schoe

eel.

de plaetse darmen heden- daechs de gestic-
ten verandert/ alsdan (om dat sy maer een
eenich gherechte en hadden) verwisselden
sy de schoelen. Indien men dese heplighe
Reliquien wil ghelooue gheue/ moechre wel
eens openbaerder valscheit vereyscht wor-
den. Euen ghelyck is het oock met dpe
handdwale oft linnen doeck / met welcken

De hande

dwale oft

linnē doec.

Joan. 13. 5.

Jesus Christus de voeten van zyn Aposte-
len afghedroocht heeft naer dat hy die ghe-
walschen hadde: Want daer is eenen tot
Rome tot S. Johannis te Latranen/ eenen
anderē tot Mē. in Duytschlāt/ tot S. Cor-
nellis is eenen anderen linnen doeck met het
inghedruete teeken vā Judas voet. Voor-
waer het een oft het ander moet nootake-
lick valsch zyn: wat sulken wy daer van
oordeelen? Laet ons d'een teghen d'ander
laten twisten ende ligen/ soo langhe tot
dat d'een partre oft d'ander zyn cause sal
bewesen en warr ghemact hebben. Hier
en rustichen laet ons het daer voor houden/
dat niet anders en is dā een louter bedoch/
darmen ons wil doen gheloouen/ dat den
doeck die Jesus Christus in zyn loggē (dat
is in dat gheleent hups daer hy het aont-
mael ghehouden heeft) gelaten heeft in vijf
oft ses hondert laer naer de destructie van
Jerusalem in Italien oft Duytschlāt soude

Het moet

dante oft

duytsent

gheuloghen zyn. Ick hadde hy naer des
broodts vergheeten/ daer mede die vijf duy-
sent menschen inde woestijne myraculen-
telick

selick ; sijn verfaet gheweest: van welc brood menschen
 een sturcken gethoont wordt tot Rome in, Mat. 14.
 de Kercke van onse Vrouwe toegesamt 17.
 de Nieuwe. Ende oock een cleyn beek tot Mat. 6. 41
 S. Saluatoris in Hispanien. De S. schiff: Luc. 9. 16.
 tuere seyt dat een deel van het Manna be: Joan. 6. 9.
 waert is gheweest tot ghedachtenisse van Exod. 16.
 dat groote myracle/ door welck dat hy dat 21.
 volck van Israel inde Woestijne ghespyt Deb. 9. 4.
 heeft: maer het Euangelium en seyt ner:
 ghens/ dat van de vyf brooden enich over:
 blijfel tot soodanighen eynde is bewaert
 gheworden. En daer en is oock gheen ou:
 de Historie noch yemandt vande oude lee:
 raren der Kercken die daer van sprecken.
 Soo cammen dan lichtelick ordeelen / dat
 dat broodt dat hier en daer voer dat broodt
 ghethoont wordt / daer naer gheknebet is Den tack
 gheweest. Het selue moetmen oock ord: vanden
 deelen van den tack/ die sy hebben tot S. Palms on-
 Saluatoris in Hispanien: want sy leggen dach.
 dat het de selue is dien Jesus Christus in Mat. 21. 1.
 sijn handt hadde/ als hy op den Palmson: Mat. 21. 7.
 dach binne Jerusalem inquam. Maer het Luc. 19. 29
 Euangelium en seyt nergens dat hy eenē Den Eijel
 tack oft mey in sijn handt ghedraghen seert wort
 heeft. Soo is het dan anders niet dan een tot Senn
 openbaer verdichtsel. met groote
 Eyndelinghe tot denotte ge-
 desen quartiere oft ordan moetmen stellen soon..
 noch eene andere Reliquie/ die oock aldare
 ghethoont wordt/ te weren de kerbe daer
 Christus met sijn voeten op ghestaen heeft/
 als

De aerde
daer op
Christus
Lazarum
verwecht
de gestaeen
heeft.
Joan. 11.
eh. 41.

als hy Lazarum vande doot verweete. Ick
bidde u wie heeft de plaetse soo net / supste/
en neerstelick gheteekent / datmen naer de
destructie van Jerusalem (door welke dat
alle dinghen in Judea zyn verandert ghe-
worde) ter plaetsen (daer Christus eenmael
den voet oghestelt heeft) heeft conuen
comen.

Maer het is tijdt te comen tot de princ
paelste Reliquien van Jesu Christo/ behoo
vende tot de derde orden: te weten tot die/
die behooren tot zyn liden ende doot. Ten
eersten moeten wy spreken van zyn crups/
aen het welke hy ghehanghen heeft. Ick
weet wel/ datmen voor seker ghelooft / dat
Helena de moeder des Roomschen Key
sers Constantini het selue gheuonde heeft.
Welghelick weet ick wel / wat sommighe
oude Leeraren geschaeuen hebben/ tot be
wysinghe van dese sake / te weten tot ver
sekeringhe dat het Crups dat sy gheuon
de heeft/ sonder twijfel het selue is geweest
aen het welke Jesus Christus ghehangen
was. Maer soo veel als my aengaet/ ick ge
drachs my/ aen het ghene dat daer van is.
Soo veel is daer van oft dit heeft een dwa
se curicusheyt oft een lotte ende onbedach
te deuotie ende puer der selighe ghemeest/
die haer daer toe gebracht heeft. Maer laet
ons de sake noch daer voor nemen/ dat sy in
dit werck grootelick te wysen is/ dat sy soo
groote moeyte en arbeydt ghedaen heeft.

om

Het crups
daer Chris
tus aen ge
dan ghen
heeft.
Mat. 27.
en. 15.
Mat. 19.
en. 21.
Luc. 23.
en. 24.
Hist. Eccl.
Throd. lib.
1. cap. 18.
Hist. Eccl.
Hist. lib. 1
cap. 7.
Hist. Eccl.
Socr. lib.
1. cap. 17.
Hist. Eccl.
Socrat.
lib. 2. ca. 1.
Hist. Eccl.
Trip. lib. 2
cap. 18.

om het warachtich Cruys te vinden/ en dat
 onsen Heere selue daer naer/ door een my-
 racule geopenbaert heeft/ dat het zyn cruys
 was/ dat sy ghevondē heeft. Alleenlick laet
 ons bedencken / het ghene dat wy in onsen
 tijt daer van hebben. Men houdt voor se-
 ker dat dit Cruys dat dese Helena ghevon-
 den heeft alsnoch te Jerusalem sy / en daer
 van en twyfelt niemant: hoe wel nochtans
 Historia Ecclesiastica claerlick daer teghen
 strydt: want aldaer worde verhaelt dat de
 voorschreuen Helena een deel daer van ge-
 nomen/ en haren loon den Keyser Consta-
 tino tot Constantinopole ghelonden heeft.
 die dat selue aldaer op eenen porphyren co-
 lumne opgherecht heeft in het midden van
 de marct. Van het ander deel is gheseydt
 dat sy dat selue in een silueren kisthen oft
 laepken inghesloten/ den Bisschop van Je-
 rusalem om te bewaeren ghegheuen heeft.
 Alsoo oft wy sullen de Historie van leugen
 straffen/ oft het ghene dat mē hedensdaechs
 voorgheeft vanden warachtighen Cruyce/
 is anders niet dan een ydele en frivole opti-
 nie. Laet ons ouer dander syde bedencken/
 hoe veel stucken daer van de gantsche we-
 relt door ghestroopt zyn. Indien ick alleen-
 lick wilde verhalen het ghene dat ick daer
 van mochte seggen en weet/ daer soude een
 rolle wt worden ghenoechsaem om een ge-
 heel boeck te vervullen. Daer en is gheen
 soe clepne stadt die niet een stuck daer van
 en

Wit. Eccl.
 Niceph.
 lib. 8. cap.
 29.

Wit. Eccl.
 Theod. lib.
 1. cap. 18.

Wit. Eccl.
 Socr. lib.
 1. cap. 17.

Wit. Eccl.
 Niceph.
 lib. 8. cap.
 29.

28 **VVaerschouvinghe vande**
en heeft/niet alleenlick inde **Cathedrale** oft
hoofkercke/maer oock in sommighe **Para-**
chien. Welghelijc daer en is geene so slech-
te ende **snoodde** **Abdye** / in welke niet een
stukken oft spaenken daer van ghetoon-
en word. En in sommighe plaecten hebbē
sy grooter stukken en spaenē: als tot **Parijs**
inde groote **Cappelle** / als ooc tot **Poitiers** /
en tot **Rome** / al waer een **Crucifix** vā mid-
delmatighe grootheyt / dat vanden **Crucce**
Christi ghemaect is (soomen seyt) gethoont
wordt. Cortelick in dien men wilde in eenē
hoop versamelen / al het ghene dat daer vā
ghetouden wordt / het soude last ghenoech
sijn om een matelick schip daer mede niet
te overladen: daer nochtans het **Euangelist**
ghetuycht / dat het **Crucys** van eenen man
wel conde ghedraghen worden. **Wat** eene
Routheyt heeft die gheweest den **Herdebo-**
den alsoo met stukken houts te vervullen
(sonder den tijtel vanden **Crucce Christi**) in
een loodanighe quācteyt oft menicheyt / dat
dise honderd mannen die niet en soude con-
nen draghen : maer sy hebben dese excuse
ghesmedet / dat het **Crucys** / hoe veel mē daer
al sijdet nimmermeer nochtans vermin-
dert en wort. **Maer** die verdrichtsel is so sot
en dupster / dat de **supersticiuse** menschen
selue lichtelick dat bekennen. **Ich** gheue dat
eenen **peghelicken** te bedencken / wat seker-
heyt men van alle de houten hebben can /
die hier en daer voor het **warachtige** **Crucys**
aenghe-

Den **Cruc-**
sifix den
den wer-
achtighen
Crucce tot
Rome.

Joan. 19.
17.

aenghebeden worden. Hier verſwigghe ick
 noch van waer hen ſeker ſtucken ghecomen
 zyn/hoe ende door wat middel. Ghelyck de
 ſommighe ſegghen dat ſp hen van de En-
 ghelen ghebrocht; zyn geweest: andere / dat
 ſp hen wt den hemel gevallen; zyn. Die van
 Poitiers verhalen/het ghene dat ſp hebben
 hen ghebrocht te zyn door: eene van Helena
 ſonckvrouwen/die dat gheſtolen hadde/ de
 welke als ſp vluchtete/ haer ſeluen dwal-
 de gewonden heeft ontrent Poitou / dat is
 inde landſtreke van Poitiers. Ende om de
 ſabule een couleur der waerheyt te gheuen/
 ſoo ſtellen ſp daer toe: dat ſp manch ghinck.
 Biet dit; zyn de ſchoone en ſcrape argumen-
 ten/die ſp hebben om het arme volck te ver-
 wecken tot afgoderie te bedriegen. Want ſp
 en hebben niet te vreden gheweest de ſim-
 pele en onghewoentende lieden te verleyden
 en te bedriegen / thoonende hen ghemeen
 hout voor het hout vanden waerachtighen
 Crupce/maer ſp hebben oock beſloten / dat
 het gantschelick moeste aenghebeden wor-
 den: het welck voorwaer een leeringhe des
 duyvels is/en de ſelue heeft Ambroſius be-
 ſcheydelick als een Heydenſche ſuperſtitie
 gheſtraft.

Maer het Crups volchede Tittel/ die Pl.
 latus ghemaect heeft / daer in gheſcreuen
 was: Iesus van Nazareth Coninck der Jo-
 den. Maer men behoeide te weten waer/
 wanneer en hoe dat dese Tittel is gevonden
 gheweest.

In orat.
 de morte
 Theodo-
 ſij.

den titel
 des Crup-
 ces.
 Mat. 27.
 37.
 Mat. 27.
 26.
 Luc. 23. 38

Joan. 19.
19.
Pie. Sed.
Socr. lib.
I. cap. 17.

30 VVaerſchouwinghe vande
gheweest. Maer yemandt sal my segghen/
dat Socrates een Merckelic Historie schij-
uer/daer van mentie maect. Iek bekene het
selue. Maer hy verſwicht wat daer mede
ghedaen sp/ en allos dese getuyghenisse en
is van gheen groote weerde. Souen dien
deseu Tittel was met haeste in het velt ge-
schreuen/naer dat Christus ghecrupst was:
daerom ten heeft gantsch gheel gelyckheyt/
datme den lieden voor de Tittel des Crup-
cos een Tafereel dat zeer netkes en curieu-
selick/als tot een monſter oft toon geschre-
uen is/laet sie. Ergo da/ al waer daer maer
een eenich ghetuont / men mochte darte
rechte houden voor een valscheyt ende ver-
dichtinghe. Maer aenghesten dat de Stadt
van Cholousen haer beroemt den seluen te
hebben/ en die van Rome daer teghen spre-
ken/thoonende den seluen inde Kercke vā
den H. Crupre/ soo achterhalen en bestraf-
ken sp selue elkhanderen van leughen. Daer
hen dan onder malcanderen daerom twistē
soo langhe en vele als sp selue sullen willen:
epudelinghe sullen sp bepde van leugenen
ouerwo:men wordē/wanneermen alle din-
ghen behoorlick sal willen examineren.

De naghel.
len.
Joan. 20
25.

Maer daer is noch veel meer twistē vā
de naghelen. Ick sal van die handelen die
tot myne kennisse ghecomen sijn: daer wt
dat oock het alder minste kindt sal connen
oordeelen / dat de dupuel meer dan te veel
de werelt bespot heeft/ haer beroouēde van
kunnen

stimen en verstant / op dat sy gantschelick
 in dese sake niet meer en souden conne on-
 derscheyden. Indien de oude schryuers de
 waerheyt segghen / en in sonderheyt Theo-
 dotus een Historie-schryuer der ouder
 Kercke: Doo heeft Helena zenen naghel
 doen slaen in het Helmet van haren soon
 Constantino / de andere twee heeft sy doen
 stellen aen het ghebyte vanden briedel zyns
 Peerds: hoe wel Ambrosius niet gantsche-
 lick daer in ouer een en coert. Want sy seyt:
 dat zenen naghel inghestelt is gheweest in:
 de Croone Constantini / en dat het ghebyte
 van zyn Peert van den tweeden ghemaect
 is / en dat Helena den berden voor haer sel-
 uen bewaert heeft. Doo sien wy hier dat dit
 alreede meer dan ouer tweelf hondert iaer
 in twist ghestaen heeft: namelick waer he-
 nen dat de naghelen gheuaren / en waer
 toe sy ghetomen zyn. Wat sekerheyt (bidde
 ick u) souden wy teghenwoordelick daer
 van connen hebben? Maer die van Mi-
 lanen beroemen hen te hebben den seluen /
 die ghelet was inden briedel van het peert
 Constantini / daer teghen de Stadt Carpen-
 tras haer stelt / segghende dat sy selue dien
 heeft. Maer Ambrosius en seyt gheensins
 dat de naghel aenden briedel ghelet was:
 maer dat het ghebyte daer van is ghemaect
 gheweest. Welcke sake geensins en can ver-
 accordeert wordē met het ghens dat so wel
 die van Milanen als die van Carpentras
 affirmo-

Hist. Eccl.
 Socr. lib.
 1. cap. 17.
 Hist. Eccl.
 Sozom. li.
 2. cap. 1.
 Hist. Eccl.
 Niceph. li.
 3. cap. 29.
 Hist. Eccl.
 Trip. lib. 2.
 cap. 18.
 Hist. Eccl.
 Theod. lib.
 1. cap. 18.
 Ambro-
 sius in Ora-
 tiohe de
 morte
 Theodo-
 sij.

31 **V**Vaerschouvinghe vande
 ren. **D**aer naer is een ander naghel tot Ro-
 me tot **S.** Helena: een ander inde selue
 Stadt inde Kercke vanden **H.** Crupce: een
 ander tot **S.** Denis: een ander tot **V**enegien:
 in **D**uyschlant twee / een tot **S**uelen ten
 dype **M**arien / en een ander tot **T**riere. In
Vranckrijck / te wetē tot **P**arijs inde **C**aps-
 pelle / is een: een ander by de **C**armeliten / en
 een tot **S.** **D**ionysij / een ander tot **S**ourges
 een ander in een **A**bdye die den naē draecht
 van **T**enaille / dat is ranghe: een ander tot
Draguignan. **S**iet inde gemaecte rekenin-
 ghe: yn veerthien naghelen. **E**en yeghelic-
 ke plaetse meēt ouer haer sijde in goede res-
 den ghefondeert te wesen. **D**och dit laet ick
 hen toe / dat de eene soo goeden recht heeft
 als de andere. **D**aerom, daer en is gheen
 beteren noch haestigher middel / dan dat vā
 allen ghelijck een ghelycke sententie ghe-
 gheuen worde / en de selue onder een fide-
 lium te laten passeren / dat is te seggen / dat
 men houde dat alle het ghene dat daer van
 gheseyt is / niet anders en sy dan openbare
 leuggenen / aenghesien dat dit selue ander-
 sins niet en can gheepndicht ende afgehan-
 delt worden.

Veerthien
 naghelen.

Het yf. 8
 vande lan-
 ce.
Joan. 19.
 34.

Dolcht nu het yfer vande lancie / dat alleē
 eenich behoort te wesen. **D**aer mē mochte
 legghen dat het ghepasseert is / door het for-
 neys oft ouen vā eenighen **A**lchimiste: wāt
 het is tot vieren toe ghemultipliceert / son-
 der noch de ghene die hier en daer moghen
 wesen /

wesen / van de welcke ick als noch niet en hebbe hooren spreken. Daer is een tot Rome: een ander inde H. Cappelle tot Parys / het derde inde voorschreuen Abdye genaet Tenaille in S.onge: het vierde tot Selue by Sordeaux. Welcke van dese vieren salmen nu voor het warachtichste mogen verkielen? Daerom het alder rouste is / alle viere te laten voor dat spzjn. Maer noch oft daer al wel maer een eenich en waer: ick wilde wel weten van waer sp dit vercreghen hebben: want die oude Historie schryuers noch oock eenigh e gheschuyften vā andere en maken hier van gheen mentie. Ergo soo volcht dat dese pseren op een nieuwe hebben moeten ghesmedet worden.

Soo veel als aengaet de doornen / Croone / men moet segghen dat de stucken daer van wederom zjn herplantet ghetworden om te groeyen: oft anders en weet ick niet hoe de selue tot soo groote een menichte hebben connen vermenichtuuldighen. Voor een beghinsel: het derde deel daer van is inde H. Cappelle tot Parys: daer naer zjn dype doornen tot Rome inde Kercke vanden H. Crupce: en oock inde selue stad tot S. Eustathij is een menichte: tot Denis en weet ick niet hoe veel doornen. Tot Vincencie is een doorne: tot Surges vjsue: tot Spzantfon inde Kercke S. Joānis dype: tot Rotropal dype: tot S. Saluatoris in Hispanien en weet ick niet hoe veel: tot Compostelle

C ij alias

De doorn
Croone.)
Mat. 27.
19.
Mat. 15.
17.
Joan. 19. 2.

33 **V**Vaerschouvinghe vande
 altas **S.** Jacobs in **Salicia** twee : dize tot
Albi : tot **Tholouzen** / tot **Malcon** / tot
Charroux in **Poitrou** / tot **Cleri** / tot **S. Flo-**
ridi / tot **S. Maximini** in **Prouence** inde
Abdye van Salle. Item tot **Rouon** inde
Prachtie Kercke ghenoemt **S. Martini** :
 alle dese voornomde plaetsen en hebbē im-
 mers niet min dan eenē doornē. Wanneer
 men een neerstighe ondersoekinghe daer
 ouer ghedaen hadde / men soude meer dan
 viermael soo veel moghen noemen. Ergo
 men siet nootzakelick dat daer in een open-
 baere valscheit en bedriegherie ghelegghen
 is. Wat souden wy dan van het een oft vā
 het ander moghen gheloouen? Genessens
 dit is noch te noteren datmen noyt inde
 eerste Kercke gheweten en heeft / wat met
 dese Croone ghedaen is gheweest. Hier wt
 is sichtlich te besluyten dat het eerste roep-
 ken eenen langhen tyde naer het tyden on-
 ses Heeren **Jesu Christi** heeft beghonnen
 wt te comen.

Das purpu
 ren cleeds
 oft; mätel.
 Mat. 27.
 28.
 Mat. 15.
 17.
 Joh. 19. 2.
 Joh. 18. 33.
 34. 36.

Daer naer volcht het purpuren cleede /
 welck **Pilatus** Christus den Heere aenghe-
 togghen heeft / hem bespottende / om dat hy
 hem seluen een Coninck ghenoemt hadde.
 Maer dit cleedt was een zeer costelick en
 Conincklick cleedt / dat alsoo niet en moeste
 wech gheworpen worden. En ten is niet te
 gheloouen dat **Pilatus** oft ;ijn volck dat
 selue alsoo souden verloren ghelaten heb-
 ben / naer dat sy de Heere **Jesum Christum**
 senmael

eenmael daer in bespot hebben. Doo waer
 ick begheere wel te weten/wie de coopman
 gheweest is/die dat cleedt van Pilato afge-
 rocht heeft/ om te bewarē tot een Reliquie.
 En om henliedder leughen een colour te ge-
 uen/soo thoonen sy dat selue bespiengt met
 eenighe druppelen bloeds: ghelyck oft dese
 booswichten dit Conincklick cleedt hadden
 willen verderuen/ws spot dat selue hangē-
 de op de schouderen onses Heeren Iesu
 Christi. Ick en weet niet oft erghens een
 ander soodanich soude connen gheuonden
 worden. Maer aengaende den rock sonder
 naedt van bouen tot beneden isamēst ghe-
 uoecht/ op den welken het lot gheworpen
 was/ouermidts den seluen rock bequamer
 verghelēck om het simpel volck te verwer-
 ken tot Godsalicheydt en deuotie / soo sijn
 daer zeer veel rocken van ghenonden:want
 tot Argenteul in een Prochie by Parys
 wordt eenen gethoont. Eenē anderē tot
 Triere. En indien de Sulle die sy hebben
 tot S. Saluatoris in Hispanien de waer-
 heydt seyt / soo hebben de Christenen doot
 henliedder onbedachten puer swaerlicker
 misdaen dan de onghelouighe soldaten:
 want dese en hebben den rock niet douen
 in stucken scheuren/ ende om den seluen te
 sparen hebben sy het lot daer op gheworpe.
 Maer de Christenen en hebben niet ghe-
 meest den seluen in stucken te snyden om
 te aenbidden. Wederom wat sullen sy den

Den rock
 sonder naed
 Joh. 19. 23.
 Mat. 27.
 35.
 Mat. 27.
 24.
 Luc. 24.
 34.

Turck verandtwoorden die henlieder sot-
 hejdt bespottende seyt / den seluen onder
 zijne handen te wesen. Hoe wel het gant-
 schelick niet van noode en is beyde de par-
 tien te verwecken/om tegghen malcanderen
 te pleyten oft procederen: want het is ghe-
 noech dat sy den twist onder malcanderen
 slechten. Hier en tusschen sullen wy billick
 en met goede reden verexcuseert en veront-
 schuldicht wordē/dat wy noch de eene noch
 de andere en gheloouen/ wt vreesē dat wy
 niet en schijnen de een partie meer te fauo-
 riseren dan de andere/sonder kennisse der
 sake: want dat soude wesen sonder recht
 en reden. Ja dat meer is / indien sy willen
 datmen henlieder segghen ghelouue / so
 moesten sy aluoren ouer een comen met de
 Euangelisten. En indien het alsoo is / dat
 den rock oft cleedt/ op welcken het lot ghe-
 woupen werdt/ gheweest is een cort roc-
 ken/ een onder roccken/hemde roccken/of
 lijfroccken ghelijckmen dat noemen wil/
 dat de Grieken noemē chiton oft chitone,
 en de Latinen/ tunica oft tunicula, datmen
 siet oft den rock van Argenteul/oft dien vā
 Triere van loodanighe forme oft faictsoen
 sy. Voorwaer men sal beuinden dat sy heb-
 ben de forme van een Missetcleedt darmē
 casuple noemt. Alsoo al hadden sy schoon
 de ooghen der menschen wtgesteken/ men
 soude noch henlieder valschejdt bekēnen/
 de selue als met der handt tastēde. Op dat
 wy

Job. 19. 23.

Ioh. 12. 19

Mat. 27.

55.

Mar. 15.

24.

Luc. 23. 34

wy desen Article een eynde maken / soo
 wilde ick gheerne een cleyn questie vragen:
 te weten / dat de crghsknechten de cleederē
 Jesu Christi onder hien ghedeelt hebbē ghe-
 llyck de schrifftuere getuycht / het is seker dat
 dit gheschiet is / op dat sy soudē dienen tot
 henlieden singulier profyt. Dat sy my we-
 ten te segghen: wie de christen gheweest is /
 die van de soldaten soo wel het lyfrocrken /
 als de ander cleederē / die in ander plaetsen
 gherhoont wordē / als tot Rome inde Ker-
 ke S. Custrach / en elders / gheloft heeft? hoe
 hebben de Evangelistē dit vergheten? wāt
 dit is immers een duyster en imperfecte sa-
 ke / datmen seyt dat de crghsknechten de
 cleederen Christi onder malcanderen ghe-
 buytet oft ghedeylt hebben / ten sy datmen
 daer toe stelt / hoe en van wien de selue we-
 derom wt henlieder handen gheloft / zyn ge-
 weest om daer van Reliquien te maccken.
 Daer naer hoe het by ghecomen is / dat de
 ghene die eertijts gheschreuen hebben / soo
 ondancckaer zyn gheweest / dat sy niet een
 woort daer van ghesproken en hebben?
 Ick gheue hen tijdt om my op dese vraghe
 te antwoorden / soo langhe tot dat de men-
 schen noch sinnen noch verstandt en sullen
 hebben om te oordeelen. Doch dit is het
 beste / dat sy metten rocke oock de tepilingē
 hebben willen / daer mede de soldaten het
 lot gheworpen hebben: van welke dē eenen
 is tot Triere / en de ander twee tot S. Sal-

De cleederen Jesu Christi.

Mat. 27.

Mat. 27.

Mat. 27.

Luc. 23. 34.

Joh. 19. 23.

De teyling
steene daer
mede de
crjcht.
knechten
om de roch
sondē ghe-
speelt heb-
ben.

Mat. 27.

35.

Mat. 15.

24.

Luc. 23. 34

Joā. 19. 24.

uatois in Hispanien. Maer hier in heb-
ben sy immers henliedder ezelachticheyt ep-
ghentlick te kennen ghegheuen: want de
Euangelisten segghen dat de crjcht-knech-
ten het lot gheworpen hebben / het welck
alsdan oft wt eenen hoedt oft wt een ander
dierghelick vat ghetrocken werdt / ghelijc-
men hebendaechs met de boonen den Co-
ninckverkieft / oft naer het wit speelt. In
het coite / men weet wel wat het lot worpen
is / welck lot worpen ghemeenlick ghelchiet
afweplinghen: maer dese choor ezels hebben
verliert dat het loten anders niet en is dan
met de teyplinghen spelen / het welck noch-
tans alsdan noch in ghebruyck niet en was /
immers soo danich als wy in onsen tijdt
hebben: want inde plaetse vande puncten
op onse steenen te weten Six en Nes / ende
andere puncten hadden sy sekere tekenen /
die sy noemden naer haeren naem: als Ve-
nus oft hondt &cet. Laet hen dan henliedder
Reliquien gaen cussen op het ghelouue van
soo grove en plompe leughenaers.

De sweet-
doeck.

Het is tijdt te handelen vanden sweet-
doeck / in welckē sy noch meer / soo wel hen-
liedder onbeschaemtheydt als dwaelheyde
hebben gethoont: want behaluen de sweet-
doeck van Veronica / die tot Rome inde
kercke S. Petri ghethoont wordt / ende de
hoofddoeck die de maghet Maria (als sy
segghen) leyde op de schamelheydt van on-
sen Heere / die tot Rome tot S. Joannis te
Batranen

Latranen ghehoort wordt/ de welcke we- Een hooft-
doeck ofe
Aspwer
daer de
schamelhs
Christi
mede be-
decs was.
 derom euen wel is tot Carcassonne in het Een seker
sweerdoec.
De iānen
doec iānen
begrave-
nissen.
Mat. 27.
59.
Mar. 15.
47.
Luc. 23. 5.
Joā. 19. 40
 Augustijnen clooster / item noch een sweet-
 doeck in welke zijn hooft liggende in het
 graf inghewonden was / die oock aldaer
 ghehoort wordt: soo vintmen noch wel tē
 minsten een halue dosyne steden/ die haer
 beroemen den gheheelen lijnen doeck sijner
 begrauentissen te hebbē: als Nicca/ dien na-
 melick/ die hen van Chamberi is ouerghe-
 brocht gheweest: Item Aken in Duytsch-
 landt: Item Utrecht: Item Byzanson: Item
 Cadoin in Limosin: Item een stadt in To-
 rhoungie gheleghen by be hauen van Alla-
 ten: sonder noch de stücken die hier en daer
 verstroyt zijn: als tot S. Saluatoris in Hil-
 panien/ en ten Augustijnen by Albi: noch
 late ick naer eenen gheheelen doeck die tot
 Rome is/ in een vrouwē clooster / ouermits
 dat de Paus verboden heeft den seluen so-
 lemnelick te thoonen. Ick bidde v/ zijn de
 menschen niet wel rasende gheweest/ dat sy
 gheloopen hebben hondert oft hondert en
 twintich mijlē verre / met grooten oncost/
 moeyte en arbeydt/ om een cleedt te sien vā
 het welcke sy gantschelick niets sekers en
 hebben connen beromen / maer veel meer
 bedwonghen zijn gheweest alghē daer vā
 te twiffelē? Wāde ghene die meenet dat de
 sweetdoeck in eenighe seker plaetse sy / die
 maect alle die tot valschaerds ende leughe-
 naers/ die hen beroemen den seluen te heb-
 ben/

VV aerschouvinghe vande
 ben/ghelijck voor een exempel: de ghene die
 ghelooft dat het cleedt van Chamberi sy de
 warachtighe sweetdoeck/ die verdoemt die
 van Spyanon/van Ahen/van Codoin/vā
 Triere/ en van Rome als leughenaers / die
 godlooselick het volck doen afgoderie be-
 dijuen/ de selue verlepdende en doende ge-
 loouen/ dat een ghemeyn onheplich cleedt/
 sy dē linnen doeck/ daer het lichaem vā hēn-
 lieder salichmaker in ghewonden is ghe-
 weest. Laet ons nu comen tot de ghetupge-
 nissen des h. Euāgeliums. Want het sou-
 de te wepnich zyn/ dat sy malcanderen leu-
 ghenachtich maken souden / ten waere dat
 de h. Scheest hen tegensprekende/hen (seg-
 ghe ick) alle te samen soo wel den eenen als
 den anderen tot schande maecte. Ten eer-
 sten het is grootelic te verwonderen dat de
 Euangelisten van dese Veronica niet en
 spreken / de welcke het aenschyn ons Hee-
 ren Jesu Christi met eenen hooftdoeck af-
 ghedroocht heeft/ aenghesien sy van alle de
 andere vrouwen mentie maken / die hem
 naer den Cruyce geselschap ghehoudē heb-
 ben. Het is een heerlike sake geweest weer-
 dich in een Register opgheschriuen te wor-
 den/ dat het aensicht Jesu Christi in eenen
 linnen doeck miraculeuselick inghedrukt is
 gheweest. Ter contrarie hēt en schynt van
 gheene cleyne ghewichticheydt te wesen/ te
 segghen/ dat sekere vrouwen Jesum Chri-
 stuyt tot dē Cruyce hebbē vergheselschapt/
 sonder

sonder te verhalē dat voor haerlledē ernich
 myracule ghedaen sy gheweest. Hoe mach
 het by comen dat de Euangelisten saken
 verhalen die slecht zyn / en van cleyne im-
 portancie / de groote en ghewichtighe ver-
 swyghēde? voorwaer indien een soodanich
 myracule hadde ghedaen gheweest / ghelyck
 men ons doet gheloouen / soo mochten wy
 den H. Sheest te rechte oft van verghete-
 nisse oft van onbedachtsaemhepde beschul-
 dighen / dat hy niet wyselick en heeft comē
 verkiēsen het ghene dat alder nootzakelicx
 was te vertellen. Laet hen dat hebben voor
 henliēder Veronica / op dat alle menschen
 bekennen wat eene openbaere seughen het
 ghene sy dat sy ons geerne wilsdē wys ma-
 ken. Zoo veel aengaet den lynnē doeck / daer
 het lichaem in ghetwonden is gheweest / soo
 vraghe ick hen desghelycx : aenghesien de
 Euangelisten soo neerstelick verhalen de
 myraculen die inde doot Jesu Christi ghe-
 schiet zyn / en niet en hebben achter gelaten
 van het ghene dat behoort tot de Historie /
 hoe hen dit alsoo oncomē is / dat sy niet een
 woordt van een soo heerlickē myracule en
 spreken? te weten dat de figure des lichaems
 ons Heeren Jesu Christi inden lynnē graef
 doeck / daer hy in begrauen is gheweest / sy
 inghedruet ghebleuen : want dit behoorde
 niet rechte niet min verhaelt te zyn / als veel
 ander dinghen. Ja dat meer is / Joannes de
 Euāgeliste verclaert dat Petrus ingegaen
 zynde

Joh. 20, 6.

41 **V**Vaerschouwinghe vande
 zijnde in het graf/de doecken daer hy in be-
 grauen was heeft sien ligghen den eenen
 ouer de een syde/ den anderen ouer de an-
 der syde. Maer van dat eenich bewoyp oft
 conterseptiel zijns lichaems daer in soude
 gheweest zijn / daer en spraccht hy niet een
 woordt van. Men moet niet meenē/dat hy
 een soodanich heerlich werck Godts soude
 verswegghen hebben / indien yet daer van
 gheweest hadde. Daer wordt noch een an-
 der twifelachticheydt teghenghewoipen/
 namelick dat de Euangelisten niet en seg-
 gē dat pemandt van de discipulen oft
 vande ghelouighe vrouwen / dese lijnen
 graefdoecken/van welke wy hier spreken/
 wt het graf ghenomen / en met hen gebra-
 ghen hebben: maer ter contrarie sy gheuen
 gaeruoech te verstaen dat de discipulen de
 selue albaer hebben ghelaten ligghen / ho-
 mel sy het selue niet wt en drucken. Want
 het graf werdt oock vā de krichsknechten
 bewaert/ die den lijnen doeck daer naer in
 henlieder macht hebben ghehad. Soude-
 men wel moghen denken dat sy den seluē
 renighe ghelouighe ghegheuen hebbe/om
 seliquien daer af te maken? Mengheliē dat
 de Phariseen hen hadden met ghest
 gecorumpert/ dat sy het ontfweeren soude/
 segghende: dat zij discipulen het lichaem
 ghestolen hadden? Ick late naer dat hen-
 lieder valscheyt door het ghelichte en aen-
 schouwen alleen van de beeldenisse die sy
 rhouwen

Mat. 28.8.
 Mar. 16.8.
 Luc. 24.
 9.12.
 Joh. 20. 6
 7.8.9.10.

thoonen can ouerwonnen worden. Want het is licht te sien dat het schilderien zijn gemaect van mēschen handen. En ick en can my niet ghenoech verwonderen: Ten eersten hoe sy soo bot gheweest hebben/ dat sy gheene bequamer behendicheydt en hebbe ghebuwt om te bedrieghen: ende noch veel meer dat de menschen oock soo slecht hebben gheweest/ alsoo heylleder ooghen te laten verblinden / op dat sy een soo claere sake niet en souden bemercken. Ja dat meer is sy hebben wel bethoont / dat sy de schilders tot heylleder wille hebben: want eenē līnen doeck verbandt sijnde/ is altyts des anderdaechs eenen anderen nieuwen gevonden gheweest/ en affirmeerden dat het die selue was/ die te vooren gethoont wert/ de welke myraculuselick vanden brandt is bewaert gheworden. Maer de schilderie was soo nieuwe dat de leughen haer seluē gantschelick beschaemt ghemaect hadde/ indien sy ooghe gehad hadde om de schilderie te aenschouwen. Waer naer om eē eynde te makē/ de redē door de welke sy gantschelick van onbeschaemtheit ouerwonnen sijn / is zeer claer en sterck: want ouer al daer sy segghen/ dat sy den heylighen graf doeck hebben/ daer thoonen sy eenen grootten līnen doeck / die het gantsche lichaem met den hooft bedecte / en daer in sietmen de figure vā een gantsch en geheel lichaem.

Maer Joannes des Euangelist verhaelt: JOAN. 19.
40.
dat

Mat. 27.

5. 6.

Zach. 11. 12

Jer. 32. 10.

heeft die gheweest die dese penninghen wt
 de handen des verroopers des ackers ghe-
 licht heeft? Die soude wille segghen dat de
 discipulen dese gheweest hebben/ die soude
 zeer te bespotten zijn. Ergo daer moet een
 colour (dat een wepnich schoonder is) ghe-
 socht wordē. Indien men seyt dat dit eenen
 langhen tijdt daer naer gheschiet is/ soo sal
 het noch veel min apparēte en colour heb-
 ben/aenghesien dat het gelt door veel han-
 den hier en rusten ghepasseert zijnde/
 mochte oft verureemt oft met ander ver-
 mengt worden. Soo moestē sy dan bethoo-
 nen/ oft dat de coopman die zijn erue den
 Phariseen vercochte om een begraef plaet-
 se daer af te maken / dat ghedaen heeft om
 de penninghen alsoo te vercrighen/ op dat
 hy de selue tot Reliquien soude bewaeren:
 oft dat hy de selue penninghen den gheloo-
 uighen wederom vercocht heeft. Doch hier
 van en is noyt inde eerste Kercke eenighe
 tijdinghe gheweest. Het is oock een grille
 dese ghelyck/ aengaende de crappen vā het
 rechte huys Pilati/ die tot Rome zijn tot S.
 Joannis te Varranē met de gaten/ in welc-
 ke (ghelyck sy segghen) sekere druppelen
 bloedts / wt den lichame Jesu Christi ghe-
 uallen zijn. Item aldaer inde Kercke S.
 Praxedis is de colonne aen de welke hy
 ghebonden was / als men hem ghegheestelt
 heeft. En inde Kercke van het V. Cruys
 zijn drie ander colūnē/ rondrom de welke
 gheleydt

De trappē
 des rechts
 huys met
 de bloede
 gaten daer
 in.

De colūnē
 ne.

gheleydt is gheweest gaede ter doot waert.
 Ick en weet niet waer sp alle dese columnē
 ghedroomt hebbē: voorwaer daer en is niet
 aen te twiffelen / oft sp en hebben de selue
 wt henlieder herflenen gheimagineert en
 verfiert naer henlieder eyghen phantasie.
 Want inde gantsche historie des h. Eua-
 gelliums/en lesen wy gantschelick niet van
 dese columnen. Men leest wel dat Jesus
 Christus ghegeesselt is gheweest: maer dat
 sp aen een ppleer oft columnie soude ghe-
 bonden gheweest zyn/ dat is henlieder ver-
 dichtsel. Doo bemerctmen hier wt lichtelick
 dat dese bedrieghers nergheus toe anders
 ghearbeydt en hebben/dan om ghelyck een
 zee van leughenen te versamelen. Tot
 wat eynde hebben sp hen seluen soo veel
 wyphedts toegheschreuen / dat sp noch be-
 ureest noch beschaemt geweest en zyn Re-
 liquien te verfiere van des Ezels steert
 daer Christus op ghereden heeft/ zynen in-
 tre doende in Jerusalem: want dien seluen
 thoonen sp tot Senuen. Maer wy en be-
 hoorren niet meer doot dese henlieder onbe-
 schaemthepdt beroert te zyn/dan doot die
 wt sinnighe dwaelsheyt ende plompicheydt
 der menschen / die een soodanighe bespot-
 tinghe met een soodanighe groote deuotie
 hebben aenghenomen.

Vemandt mochte hier teghen worpen/
 dat het de waerheyt niet ghelyck en is/vā
 alle de Reliquien die wy alreede ghenoeemt
 hebben/

Mat. 27.
 26.
 Mar. 15.
 15.
 Luc. 23. 26.
 Joan. 19. 1.
 Des ezels
 steert.
 Mat. 21. 5.
 Mar. 11. 7.
 Luc. 19.
 35.
 Joā. 12. 14.
 Zach. 9. 9.

hebben/ en die niet soo grooten prael en re-
uerentie ghetjoont en worden: oft men can-
terstont wel alligeren van waer sy henen
ghecomen zijn/ ende wt wiens handen men
die vercreghen heeft? Daer op mochte ick
met een woordt verandwoorden / dat niet
moghelick en is in een soo claere leughen
eenighe ghelijckenisse der warheydt voore
te stellen. Want oft sy al veel hen in eenige
sake beschermen wilden met den name oft
tijtel Constantini / oft des Conincz Fudo-
wici/ oft van eenighen Paus/ al dit en helpt
hen niet/ om te bewylen dat Christus met
veerthien naghelen aenden Crupce ghenas-
ghelt is gheveest: oft datmen ghelijck eene
heele doornen haghe ghebeficht heeft om
hem een doornen croone daer van te vlich-
ten: oft dat een eenich pfer van de lancie/
daer naer noch dnye ander pfers soude ghe-
baert hebben: oft dat zijn lyfrocckē in noch
dnye andere soude vermenichuuldicht zijn:
oft zijn maecsel oft forme soude verandert
hebben om een calupffel te worden / welck
gheen ghelijckenisse en heeft van een lyf-
roccken: oft dat wt eenen eenighen sweet-
doeck soude voortghecomen zijn / een ghe-
heel broetsel / ghelijck een broetsel kiekens
van een broethinne: en dat Jesus Christus
gantsch andersins soude begraven zijn/ dan
het Euangelium verhaelt. Indisē ick eenen
clomp loots thoonende/ seide: desen clomp
gouds is my van een soodanich Prince ge-
gheuen

gheuen gheweest/ men soude wy voor eenē
 wtstinnighen dwaes houden/ende om myn
 segghen/te wetē dat het gout is/ soo en sou-
 de het loot ; yn colour en nature niet veran-
 deren dat goudt soude worden : alsoo oock
 als men ons seyt : siet daer dat Godescroy vā
 Sillon hierwaerts ouer in dese landē ghe-
 sonden heeft / als hy het landt van Judeen
 heeft verwonnen/ en datmē siet dat die re-
 den openbaerlick leert dat het anders niet
 en is dan een leughen / sullen wy alsoo met
 woorden ons laten bedriegghen/ dat wy niet
 en souden bemercken het ghene dat wy met
 de ooghen sien? Maer noch op datmē we-
 te hoe seker het sy/te vertrouwen op het ge-
 ne dat sy ons segghen tot bewysinghe van
 henlieder Reliquien : soo is te noteren dat
 de principale en voorneemste Reliquien en
 de alder authentijckste (die tot Rome besocht
 worden) aldaer gebrocht ; yn geweest (ghe-
 llyck sy segghen) door Titum en Vespasia-
 num: maer dit is een leughen alsoo coudt/
 ghelijck of men sepde dat de Turck te Je-
 rusalem heeft gheweest om het warachtighe
 Cruys te soecken/ om het seluete Con-
 stantinopole te stellen. Vespasianus eer hy
 Keysler ghemaect was/ heeft gewonnen en
 verdoruen een groot deel van Judeen: daer
 naer Keysler gheworden zijnde / Titus zijn
 sone (den welckē hy aldaer tot zijnē Stadt-
 houder hadde) heeft de Stadt Jerusalem in-
 ghenomen. Maer Titus en Vespasianus

Leest dan
 desen inde
 Cronijcke
 van Vlaē-
 deren.

De princie-
 pale Reli-
 quien van
 Rome zijn
 aldaer ge-
 brocht door
 Titum en
 Vespasia-
 num.

waeren Heydenen/ de welke soo veel naer
 Jelum Chriftum vnaechden/ als na de ge-
 ne die noyt gheweest en heeft. Alsoo men
 mach oordeelen/ oft sy niet alsoo vlylick en
 hebben doruen lieghen/ allegerende Sode-
 frop van Sillon oft den Coninck Iodouic-
 cum ghelyck sy Vespasianum ghealligeere
 hebben. Souen dien datmē bedencke wat
 oordeel dat ghehadt hebben soo wel desen
 Coninck (diemē den H. Iodouicum noēt)
 als zijns ghelyck: in hen is wel eenige spe-
 cie oft schijn der deuotie en puer aldus en
 alsoo gheweest/ om het Chriftēdom te ver-
 meerderen/ maer indien hen ghele kuetels
 kens ghehoont hadden gheweest / en dat-
 men tot hen ghelept hadde: liet daer de Pa-
 ter nofter teekens van onse lieue Vrouwe/
 sy souden de selue sonder eenich tegenspre-
 ken aengebēden oft herwaerts ouer in hē-
 lieder schepen mede ghebrocht hebben/ om
 de selue in eenige plaetse eerlick op te rech-
 ten. En voorwaer sy hebbē henlieder licha-
 men en goet verdaen en verteert / en oock
 een groot deel van de rijkdommen en heer-
 ligheden henlieder landen/ op dat sy/ ich en
 weet niet wat eenen grooten tas en hoop
 beuselen en clepne sohedē herwaerts ouer
 souden bringhen / met welcke men hen als
 soo verdwaest en betoouert heeft / dat sy
 ghemeent hebben dat het de alder costelic-
 ste iuweelen vander werelt hadden ghe-
 weest. Op dat ich de sake noch claerlicher
 berhoone/

Zichtich;
 inde ghene
 die het
 christēdom
 vermeer-
 deren.

behoone: het is te noteren datmen in ghe-
 heel Grieken landt/ cleyn *Alta/* en *Mau-*
ritania dat heden daechs ghemeenlick ge-
 noemt wordt *India/* met groote versekert-
 heydt thoonet alle dese oude dinghen / die
 dese arme afgoden dienaers vā herwaerts
 ouer wel meenen by hen te hebben. Wat
 sonden wy bidde ick v van dese oft van die
 connen oordeelen? dese vā onsen lande sul-
 len segghen dat de Reliquiē van daer her-
 waerts ouer ghebrocht zijn gheweest. De
 Christenē die allnoch albaer woonachtich
 zijn/affirmeren en segghen voor seker/dat
 sy allnoch de selue hebben / ende bouē dien
 sy bespotten onse sorte beroeminghe. Hoe
 canmen dese questie sichten? sonder eenige
 ondersoekinghe/ die gheenstis gheschiedē
 en can noch nimmermeer gheschieden en
 sal? Daerom is de eenighe remedie dese sa-
 ke te laten voor dat sy is sonder hem daer
 mede noch oner de een syde noch ouer de
 ander syde te becommeren.

De laetste Reliquiē die tot *Iestum* *Chri-*
stum behooren/ zijn de ghene diemen ghe-
 hadt heeft van hem naer zijne verrijzenisse.
 Ghelijck eenen mondt vol vanden ghebra-
 den visch die *Petrus* hem ghepresenteert
 heeft als hy hem verscheen sen den ouer
 der Zee. Doorwaer men moet segghen dat
 desen visch zeer wel ghecrupder / oft mes
 een wonderlike bytende sauce ouergoten
 is gheweest / dat hy enen soo langen tijds
 D ij heeft

Het beel-
 den 'vande
 ghebraden
 visch.
 308. 21. 9.

heeft connen bewaert worden. Maer son-
der iock oft schimp/is het niet te denckē dat
de Apostelen selue vanden visch die sy hē
bereydt hadden tot henlieder noenmael ge-
liquien gemaect hebben. Een yeghelick die
niet sien en sal dat dit anders niet en is dan
een openbaere bespotttinghe Gods/dien la-
te ick als een heeke onweerdich datmen hē
breeder onderwijse.

Wet bloedt
Jesu Chri-
sti van mi-
raculen.
Item tot
Weenen in
Oostrijck
Wet hep-
lich meske.

Souen dien is daer oock het miraculeux
bloedt/dat wt veel hostien gheuloept is (ge-
lyck sy segghē) gelyck tot Parys inde kerc-
ke S. Joannis in Greue. Item tot S. Jo-
annis d' Angeli tot Digeon/ende elders in
noch veel plaetsen. En op dat sy den hoop
te grooter souden maken / hebben sy daer
toe gheuoecht het h. mesken daer mede die
hostie tot Parys van een Jode dootstekers
is gheweest / welck mesken de arme sotten
van Parys in grooter eere hebben / dan de
hostie selue / daer ouer dat de Doctor van
Quercu niet wel te vreden was : want als
hy Parochiaen was tot S. Joānis in Gre-
ue / de offerhanden die de hostie gheskere
worden quamen hem toe : hoe veel dat het
mesken ghegeuen werdt / soo veel vermin-
derde syn ghewin : soo verweet hy hen dat
roepende: dat sy argher waren dan de Jo-
den selue / om dat sy het mesken aanbaden /
dat het instrument hadde gheweest om het
dierbaer heplich lichaem Jesu Christi te
legenden. Het ghene dat ick hier verhaele
van

De Magi-
ster doctor
van Quercu
ca.

van het mesken mach soo wel gesept worden vande lance/ vande naghelen/ en vande doornen/ te weten dat alle de ghene die dese dinghen aenbiddē/ na de sententie vā onsen Magister van Quercu veel booser zyn dan de Joden selue die onsen Heere ghecrupst hebben.

Desghelycx thoonmen de forme oft teeken vande voete Jesu Christi/ daer hy gewandelt heeft / de selue indruckende in de aerde/ als hy sommighe verschenen is nae zijne hemeluaert : ghelyck tot Rome inde Kercke S. Laurētij/ inde selue plaetse daer hy Petro te ghemoete quam/ doen hy hem voorlepde: dat hy tot Rome soude moeten liden: eenen anderen wordt gethoont tot Poitiers/ inde Kercke S. Radegonde: eenē anderen tot Boissons : eenen anderen tot Arclaten. Hier en disputere ick niet oft Christus het teeken van zijnen voet heeft connen in eenen steen indrucken : maer ick disputere alleenelick van de sake selue / eff segghe: aenghesien dat het gheene wettelike bewysinghe en heeft/ dat het gantsch voor een fabule moet ghehouden worden. Maer de alder fraepste en schoonste Reliquie in desen gheslachte oft specie/ is de forme van zijne billen die tot Aiemē in Campaingnen in eenen steen inghedruet achter den hooghen altaer ghesien wordt : en segghen dat dese forme van zijnen billen ghe worden is in dien tijdt doen Christus een

De forme vande voeten Jesu Christi.

De forme vande billen Jesu Christi.

D uij meslet

2 VVaerschouvinghe vande
metter was ghemaect om het Portael van
henlieder Tēpel te timmerē. Dese godsta-
teringe is soo grouwelick dat ick my scha-
me daer van meer te spreken.

De beelden
Jesu Chri-
sti.

Laet ons dan vooruarē/ en laet ons sien
het ghene dat van zyne beelden gheseydt
wordt. Niet van die beelden die ghemeene-
lick van de schilders/ sayders oft conterfey-
ters ghemaect worden/ want het ghetal vā
sulcke beelden is ghantsch onepadelick.
Maer vā die/ die eenighe bysondere weer-
dicheydt hebben/ en sonderlinghe costelick
ghehouden worden / als voor Reliquien.
Maer van dese beelden/ zyn twee soorten:
eenighe daer van zyn myraculeuselick ge-
worden/ als voor exempel die tot Rome
inde Kercke S. Marie/ die gheseyt worde
in Portici/ ghehoort wordt. Item een an-
der tot Rome tot S. Ioannis te Latranen.
Item een ander in welck zyn figure afge-
beeldet is van zynen ouderdom van tweelf-
taeren. Item noch een ander by die vā Lu-
ca in Italien/ de welke men seyt vāde En-
ghelen ghemaect te zyn / en wordt genoēt
Vultus Sanctus, dat is het heyligh aensichte.
Maer die zyn soo frivole en ongeloouelic-
ke fabulē/ dat my dunct dat ick verlorē ar-
beydt soude doē/ in bespottelick en plomp
soude ghehouden worden / indien ick my
becōmerde de selue te wederleggen. Daer-
om is het ghenoechsaem de selue als voor-
by gaende aengheroert te hebben. Want

men

men weet wel dat niet noodich en is / dat
 Enghelen schilders zijn. En dat onse Hee-
 re Jesus Christus al verre op een ander
 wyle van ons wil beken ende in onse ghe-
 dachtenisse ghebrocht worden / dan door
 doode beelden. Het is warachtich dat Eu- Mist. Eccl.
Enagrij.
lib. 4. cap.
27.
 sebius verhaelt in zyn Kerckelicke Histo-
 rie / dat hy zyn beelde naer het leuen gheco-
 tersept den Coninck Abagaro ghesonden
 heeft. Maer dit en heeft niet meer seker-
 heyds dan eenich verdichtsel wt de Cro-
 nijcke van Melusina. Maer al waer het
 noch alsoo / hoe soudē sy de selue van Aba-
 garo den Coninck van Edessen vercregen
 hebben? Want die van Rome beroemē hen
 selue die te hebben. Nu Eusebius en seyd
 niet dat sy tot zynen tijde toe is gheheel en
 onghesehent ghebleuen / maer hy verhaelt
 alleen als van hooren segghen / als vā een
 sake ouer langhe tijde geschiet. Het is doch
 wel gheloouelick / dat sy ses oft seuen hon-
 dert saer daer naer wederom is verwecht
 gheweest / en wt Persen tot Rome gheco-
 men. Op ghelijcke wyle hebben sy de
 beelden vanden Cruyce ghesmedet / ghe-
 lijck de beelden vanden lichame. Want die
 van Siette beroemen hen te hebben het Het cruyce
dat Con-
stantino
verschijnt
46.
 Cruys dat Constantino verschenen is: van
 het welcke my niet noodich en is met hen
 te twisten. Maer ick seynde hen tot die vā
 Courtonne / die sterckelick en vastelick wil-
 len beweeren / dat het selue by hen is. Laet
 D v hen

54 VVaerschouvinghe vande
 hen dan met malcanderē om het selue pley-
 ten en twisten/ alsdan laet de partte die het
 proces sal ghewonnen hebben comen/ende
 men false verandtwoorden. Hoe wel de
 andtwoorde tegenwoordelick zeer licht om
 doen is/ met welke henlieder dwaeshepde
 can ouerwonnen worden. Want dat som-
 mighe schijuers gheseyt hebben/ dat Con-
 stantino een Crups verschenen is, en moet
 niet veritien worden van een materiael
 Crups:maer van een figure die hem door
 een ghesichte aenden hemel gethoont is
 gheweest. Ergo al waer het waerachtich/
 soo sietmen wel dat sy door ghebreck van
 verstandt al te plompelick ghedwaelt heb-
 ben/en alsoo sy hebben henlieder bedriege-
 rien opgherecht sonder fundament.

Hoo veel aengaet de tweede specie der
 beelden diemen houdt voor Reliquien om
 sommighe miraculen die sy ghedaen heb-
 ben/ in dat ghetal behooren die cruisfixen/
 de welke den baerdt wast. Als het ghene
 dat is tot Surge in Hispanien. Item tot
 S. Saluatoris en tot Aurengien. Indien
 ick daer in wilde bliuen/te weten in het
 bethoonen hoe groote een wtsinnichepde
 ia beestelicke plompicheyt dat het is dit te
 geloouen/ men soude met my de spot hou-
 den. Want de sake is in haer seluen soo on-
 gheschiet/ dat niet van noode en is verlore
 arbeidt te doen / om de selue te wederleg-
 ghen. Nochtans is het arme volck soo dul-
 ende

Euseb. in
 proemio
 aut lib. 1.
 de vita
 Constan-
 tini.
 Hist. Eccl.
 Sozon. 11.
 1. cap. 1.
 Hist. Eccl.
 Crisp. lib.
 1. cap. 4.
 Hist. Eccl.
 Niceph. 11.
 7. cap. 47.
 et. 49.
 Item lib.
 5. cap. 1.
 Miraculen
 bande cru-
 cifixen.
 Item ten
 Dinnne by
 Dugghe.

ende onuerstandich / dat de meeste deel dit
voor seker ghelooft / ghelich het H. Euan-
gelio. Ich stelle desghelgex tot dese orden/
de beelden der crucifixen die, ghesproken
hebben / van welcke de menichte zeer groot
is. Maer laet ons te vreden ;ijn / als voor
een exempel met een / te weten : het ghene
dat in Bianckrijck is tot S. Dionysij / dat
(soo sy segghen) ghesproken heeft om ghes-
tuyghenisse te gheue / dat henlieder Ker-
ke ghewijt was. Ich gheue u te bedencken
oft dese saecke soo veel wel weerdt was.

Crucifix
sprekende.

Maerick vraghe hen noch / hoe dit cruci-
fix aldan inde Kercke heeft conne wesen/
aenghesien dat inde wydinghe der Kere-
ken alle beelden ghemeenelick wech gema-
men wordē wt de Kercken? Op wat wyse
heeft het hem seluen ontkolen om met de
andere niet wtgedraghen te worden? Ma-
er siet voorwaer dat sy ghemeent hebben de
weerde te bedrieghen / naer henlieder be-
haghen: aenghesien sy niet sochtuuldich en
zijn ghewoest openbaerlick teghen hen sel-
uen te stryden : maer dat hen ghenoech is
gheweest / henlieder leughen met open
kele ende volken monde wt te schieten / hen
niet verhoedende voor de replijken die hen
mochten teghengesproken worden. Eyn-
delinghe resteren noch de tranē Jesu Chri-
sti : daer van dat een is tot Vendome : een
tot Triere : een tot S. Maximini : een tot
Sallens inde Kercke S. Petri / gheseyt de
Pueller /

De tranen
Jesu Chri-
sti.

Puellier/sonder de ghene die my onbekene
 zyn. De sommighe van die (ghelyck sp seg-
 ghen); zyn natuerliche tranen / ghelyck die
 tot S. Martinus besocht word. De welc-
 ke (naer het segghen van henlieder Crony-
 ken) onsen Heere ontualen is doen hy de
 voeten vā sijn Apostelē wasschende was.
 De anders zyn miraculeuse tranen: ghelyc
 oft men gelouen moeste dat hēlieder hou-
 ten crucifixen/ soo ontterduldich zyn dat sp
 schrepe. Maer dese misdaet moet hen ver-
 ghenen worden: want sp hebben hen ghe-
 schaemt dat henlieder marotte niet so veel
 hebben connē doen / als de beeldē der hey-
 denen: want de heydenē hebben verfiert/
 dat henlieder afgoden somwyle schrepen:
 waer wt dat volcht dat dese by die met
 rechte wel moghen gheuoecht/ en in de sek-
 ue orden ghebrocht werden.

Wilt. Ecel.
 Nicoph. 11.
 2. cap. 22.
 ende 13b.
 15. cap. 14.

Soo veel als aengaet de maget Maria/
 ouermidts dat sp ghelouē dat sp noyt ge-
 storuen en is / en haer lichaem ten hemel op-
 ghenomen sp/ en volghen dat haer lichaem
 niet meer op aerden is / soo is hen de occa-
 sie ontnomen/van hen te beroemen/ dat sp
 van haer ghebeente hebben. Anderlins ick
 achte dat sp de menschen wijs ghemaecte
 hadden / dat sp een lichaem soude ghehad
 hebben/soo groot en genoechsaem/ om een
 groote vleeschstande te vullen. Voor reste/
 het ghene dat hen ghewepghert is ghewor-
 den in haer gheheel lichaem/ dat hebben sp
 hen

hen gewoekē aen haer hant/ en haer melck/ het daps
der maget
Maria.
 op dat sy immers wat van haer lichaem
 mochten hebben. Tot Rome inde Kercke
 Marie op Minerva worden sommighe
 hantjen van Maria ghehoont: Item tot
 S. Saluatoris in Hispanien: tot Maston:
 Clunij: tot Roers: tot S. Floidi: tot S. Ja-
 quert: en in veel meer ander plaetsen. Het
 is gantschelick niet vā noode alle de plaet-
 sen te noemen / daer van haer melck ghe- het melck
vā de ma-
ghet Ma-
ria.
 thoont wordt. En oock alsoo en soude het
 werck nimmermeer een eynde hebbē: wāt
 daer en is gheen los clepnē stedecken / noch
 soo slecht een clooster / tſy van Monicken/
 tſy van Nonnen / daer niet wat van haere
 melck ghehoont en wordt / in sommighe
 meer in sommighe min. Niet dat sy hen ghe-
 schaemt hebben te beroemen / dat sy volle
 cruycken hadden/ maer om dat hen dochte
 dat henlieder leughen te meer soude bedect
 bliuen/indien sy maer soo veel en hadden/
 als in een clepn busken van glas oft crista-
 llin conde begrepen worden: op dat de sake
 niet en soude openbaer worden/alsmen het
 van naer by soude aenschouwen. Hoe veel
 is daer vā/ al hadde de maghet Maria een
 Hollandsche hoe gheweest/ oft al haer leuē
 lanck een voester / soo en hadde sy nauwe-
 licx hen soo veel melck connen gheuen als
 sy in verscheyden plaetsen thoonen. Ter
 ander syde wilde ick hen wel gerne magē/
 hoe dese melck (diemen heden daechs over
 al

al thoon) versamelt is gheweest/om tot in onsen tijdt bewaert te worden? Want wy en lesen niet dat pemandt opt dese curieushepdt ghehadt heeft. Men leest wel dat de herders Christum aenghebeden hebben: dat de wijse hem gauen gheoffert hebben: maer wy en lesen nergkens dat sy eenighe melck tot belouwinghe mede ghediaghen hebben. Lucas verhaelt het ghene dat Dimeon de maghet Marie ghepropheteert heeft: maer hy en seyt niet dat hy van haer melck gheepscht heeft. Almen niet meer dan dit eenich point sal insien / soo en behoefmen niet voorder te argumēteren om te thoonē/ hoe groot dese henlieder dwaeshept is / teghen alle reden en sonder eenich decksel. En het is meer dā wonder/ dat hen noyt in ghedachtenisse ghecome is / haer naghelen/ en ander dierghelycke dinghen meer af te snijden / aenghesien dat sy niet anders van haer lichaem en hebben connē vercrighen : maer men moet segghen dat sy by anontueren niet alle dinghen en hebben connen ghedachtich sijn.

De reste der Reliquien die sy bersemen te hebben van onse lieue vrouwe/ is haer bagage en hupsraedt. Ten alder eersten: is een van haere hemden tot Chartres / van welck men eenen afgod maect / die ouer al ghenoech vermaert en bekend is: een ander tot Aken in Duytschlandt. Ick late naer hoe sy die vercreghen hebben : want het is een

Luc. 2. 16.
Mat. 2. 11.

Luc. 2. 27.

Een vāde
hemde der
maghet
Marie.

een seker sake dat de Apostelen en andere heylighe mannen en warachtighe Christenen in henlieder tijt noyt soo plomp ende bot gheweest en zijn/dat sy hen met soodanighe grillen souden bekommert hebben/maer datmen alleenlick de forme en faictsoen aensie van de hemden / sck gheue het spel verloren/indien hēliēder onbeschaemhepdt niet terstont met de oogen selue vernomē wordt. Alsmē tot Aken in Duytschlandt gen thooninghe doet vanden hemde dat wy gheseyt hebben aldaer te zijn/ het selue in grooten prael onmedragende : soo thoontmē het selue op het eynde vā een lāge/pertse oft stocck/als in forme vā een lāge priesters Awe. En al waer het alsoo dat de maghet Maria een Keufinne gheweest hadde/ soo en soude sy nauwelix soo groot een hemde ghedraghen hebben / als dīt is dat tot Aken gethoont wordt. En op dat dīt te beter eenen luyster soude hebben/sou worden terstont de cousen vanden H. Joseph daer achter oock omme ghedraghen/ die maer en souden dienen om een cleyn kindt oft om eenen dwerch. Men seyt in een oudt ghemeyn spreek woort/ dat een leughenaer een goede memorie behoorde te hebben / op dat sy door verghetenisse hem seluen van leughenen niet en achterhale. Voorwaer desen reghel en hebben sy niet wel onderhouden / als sy niet versinnet en hebbē een beter proportie te maken tusschē

De Cousen
vanden H.
Joseph.

de

60 VVaershouvinghe vande
de coulen vāden man/ en tusschen het hem
de vande vrouwe. Laet hen nu loopen soo
sy willen/ om met groote deuotie dese stek-
quien te cussen die gantschelick gheen an-
der ghedaente oft schynsel der waerheyde
en hebben. Ick en weet niet meer van
haere hooft doecken / dan twee : eenen tot
Triere inde Abbye S. Maximini/ en eenē
anderen tot Lissien in Italien. Maer ick
wilde wel dat bemerct werde vā wat lyn-
waet sy zijn/ en oock t samen of tmen aldan
in Judea een sulcke forme oft saict soē ghe-
bruycte: oock wilde ick wel dat den eenē by
den anderen vergheleken waere/ op dat mē
sien mochte wat gelyckheyde daer is tus-

Twee
hooftdoet-
ten Ma-
rie.

Een vande
hooftspan-
ghen Ma-
rie.

Den riem
Marie.
De pantof-
fel Marie.
De schoen
Marie.

schen den eenen ende den anderen. Tot
Soloengen hebbē sy een vande hooftspan-
ghen Marie. Zemandt sal my vragen oft
ick dēcke dat dit oock een versterde sake sy:
ick andrwoorde : dat ick daer van soo veel
houde als van haren riem die tot Piaten
is/ ende van dien die tot Montferraten is.
Item als van haren pantoffel die tot S.
Jaquierien is. Item als van eenen van ha-
ren schoenen diemen seyt te wesen tot S.
Floridi. Al hadde men niet anders daer vā
een pegheltich (die met een middelmatich
verstande begaeft is) soude wel weten / dat
dit de maniere der ghelooouigher niet en is
gheweest/ alsoo coulen en schoens te verla-
melen om steliquien daer van te maken:
ende datmen noyt daer van en heeft weten

te

te spreken in meer dan in vyf hondert saer
 maer de doot der maghet **Marie**. Wat
 noodt is het meer daer van te disputeren/
 gelyck oft de sake noch twyfelachtich wa-
 re? Ja dat meer is: sy hebbē ons noch wil-
 len doen ghelooouen van de maget **Marica** / Twee van
 dat sy zeer curieus was om haer seluen te de kamme
 pāseren/ en haer hant met den kam frap op Marie.
 te strecken/want sy thoonen twee van ha-
 re kammen: den eenē tot Rome inde kerche
S. Martini: den anderen tot **Spzanson**
 tot **S. Joannis de groote**/sonder de ghene
 die elders moghen gethoont worden. In-
 dien dit niet en is de **H. maghet Marie** te
 bespotten / soo en verstaē ick niet wat be-
 spottinghe sy. Oock en hebbē sy niet ver- Den trou-
 gheten haren trouwrick: want dien hebben rick Ma-
 sy tot **Perusen**. Want ouermits dat nu derie.
 mantere is dat de **Supdegom** zyn **Sup**
 eenen rinch schencket als sy trouwen / soo
 hebben sy gheimagineert dat dit ooc alsdā
 de selue mantere en costupme was / en son-
 der langhe ondersoekinghe te makē/ heb-
 ben eenen rinch tot dit ghebruyck verordi- Leu. 12. 8.
 neert die zeer schoon en costelick is/niet be- Luc. 2. 24.
 denckende de armoede in de welke de **H. De cleede** Luc. 2. 7.
 maghet gheleest heeft. Tot Rome hebbē re Marie.
 sy oock sommighe van hare cleedren / als Itē de nael
 inde Kerche **S. Joannis te Latranen**. Itē den garen/
 inde Kerche **S. Barbara**: Item tot onse Itē en nayhoft
 Vrouwen op **Minerua**: Item inde Ker- ken leet in
 che **S. Glasz**: Item tot **S. Saluatoris** in een sluetē
caste tot
Wallen.

Itē is noch aldaer hare goydel die de vrouwe doet be- vruchte wor- den.

Hispanien. Ten minsten beroemen sy hert eenighe stucken daer van te hebben. **I**ck hebbe noch wel ander plaetsen hoorē noē- men/maer sy en comen my nu niet te voo- ren. Om in desen deele hare valscheyt te be- thoonen/ soo moeste alleenlick de stoffe oft materie van haer cleederen inghesien wor- den: want het heeft hen ghedocht / dat soo goet was om doen de **M.** maghet **M**aria te cleeden naer henlieden wille/ als henle- der afgodē/ de welke sy somwyle nieuwe vercieringhe aendoen.

De beelden
der maget
Maris ge-
maect van
S. Luca.

Kesteert nu dat wy spreken van haere beelden/niet van de ghemeene / maer van die bouen alle andere door eenighe byson- der ghauen ons wordē aengheprezen: wāt sy legghen **S.** Luca op dat hy vier beelden tot Rome gheschildert heeft / inde plaetse daer nu de Kercke is van de **M.** **M**aria/ die ghenoeemt wordt Inuiolata, van welke de eene gethoont wordt aldaer in een Ora- torio, bidhuyfken oft Sacristije : de welke hy (soo sy segghen) ghemaect heeft tot zijne deuotie/ tlamen met den rinck daer mede dat **M**oseph hem seluen **M**arie beloofde/ als sy ondertrouwe dedē. Tot Rome wort noch een ander ghethoont inde Kercke vā onse **V**rouwe ghelept de **N**ieuwe/ de wel- ke sy legghen van **L**uca ghemaect te zijn/ wesende in **T**roade: en dat sy van daer tot Rome door eenen **E**nghel is ghebrocht ge- weest: de derde is tot **S.** **M**arie die ghelept wordt

wordt Ara coeli, dat is den Altaer des He-
 mels / in soodanighe forme als sy was sta-
 de by dē Crucce. Maer aldaer tot S. Au-
 gustini beroemen sy hen den principaelstē
 van allen te hebben: want (indien men hen
 ghelooouen mach) het is de selue die S. Lu-
 cas altyt met hem droech / tot dat hy de sel-
 ue in zyn graf liet begrauen. Ick bidde u
 wat een groote blasphemie is dit / van eenē
 soo heplighen Euangelist eenen schande-
 licken afgoden dienaer te versteren. Ja dat
 meer is / wat colour hebben sy om te doen
 ghelooouen dat Lucas een schilder geweest
 sy. S. Paulus noemt hem wel een Mede-
 cijnmeester. Maer aengaēde de conste vā Col. 4. 14
 schilderen die sy hem toelchuyuen / ick en
 weet niet waer sy dat ghedroomt hebben.
 En al maer het waerachtich dat hy hē ooc
 in die conste vermengt hadde / soo is het
 nochtans wel te bedenckē / dat hy soo veel
 ghepepnt heeft om de maghet Maria af
 te contercepten als om een Venus / Juppi-
 ter / oft eenighen anderē afgod. Voorwaer
 het en was aldan de maniere niet dat de
 Christenen beelden hadden: noch oock in
 eenen langhen tijdt daer naer: soo langhe
 tot dat de Kercke door superstitionen verdoi- Item een
 uen is gheweest. tot Lozet-
 der werelt zyn veruult met beelden der ten in Ita-
 maghet Marie / diemen seyt van hem ge- lien / en een
 maect te zyn: als tot Camerijck / en hier en tot Mont-
 daar meer. Maer in hoedanighe ghyedaen- Serraten
in Hispan-
nien.

te? Doo waer in eens soo eerbare/ghelijck
 oft yemant een naecte vrouwe wilde con-
 tersepten. Niet hoe Godt hen verblinde
 heeft/ dat in hen ghez meerder nadenckin-
 ge geweest en sy dan in eenighe onredelic-
 ke beeste. Hoewel ick my daer van niet al
 te zeere en verwondere / dat sy Luce den
 Euangelist toeghescreuen hebben/ dat sy
 beiden vande maghet Maria ghemaecte
 heeft/aenghesien sy desghelijck het selue dē
 Prophete Jeremie wel hebben douen op-
 legghen/van welke onbeschaemtheit een
 stadt in Auergnen/die sy noemē Duis/dat
 is waterput/selue ghetuyghe is. Het soude
 nu al tydt wesen alsoo ick achte / dat de ar-
 me menschen eenmael henlieder ooghen
 opendē/om te sien het ghene dat soo open-
 baer is. Ick laste naer te spreken vanden
 H. Joseph:wiens pantoffelen de sommige
 hebben / als de Abbye S. Simeonis tot
 Triere. De ander sijn cousen / ghelijck my
 alreede gheseyt hebben / namelick die van
 Aken in Duytschlandt: de ander/zijn ghe-
 beenten. Maer het exempel dat ick alreede
 voortghebracht hebbe/ is my ghenoechsaē/
 om de sotheydt en dwaesheydt te ontdec-
 ken die hier in schuyplende is.

Hier sal ick den H. Michael toe stellen/
 op dat sy de maghet Maria gheselschap
 houde. Maer men sal dencken dat ick daer
 mede Locke / verhalende de Reliquien van
 eenen Enghel:wāt die Comedie speelders
 selue/

De pātof,
 selen van:
 den H. Jos
 seph.
 De cousen
 Josephs.
 De gebed-
 te Josephs.

selue/hebben daer mede ghespottet : maer
 daerom en hebbē dese bedrieghers/ de mo-
 nicken en mispapen niet op ghehouden/ het
 arme volck niet ernst te bedrieghen. Want
 die van Carcassonne beroemen hen dat sy
 van zyn Reliquien hebben/ende desghelijc
 die van Toers tot S. Juliani. Maer tot
 des grooten Michaelis / die soo grootelic
 met eenen toeloop der Belgrims besocht
 wordt/ thoontmen zyn calewape/ oft corten
 deggen/ de welck is als een poingnaert
 voō een cleyn kindt. De Cale-
wape en
schilde van
S. Michs-
el. Oock wordt aldaer
 ghetgont zynē schilde die zeer wel gemaect
 is na den poingnaert: want hy is ghelijck
 die ropen bussen oft doppen / aen het ge-
 hijt der peerden. Maer daer en is noch
 vrouwe noch man soo simple die niet lich-
 telick oordeelen en can hoedantich dese be-
 spottinghe sy. Maer ouermits dat sooda-
 nighe leughenen bedect zyn/ onder de scha-
 duwe van deuotie / soo en denet het hen
 gheen sonde noch qualick ghedaen te we-
 sen/ beyde met Godt en zyne h. Enghelen
 alsoo te spotten. Maer sy sullen wederom
 daer teghen segghen: dat de schijftuere ge-
 tuucht/ dat de h. Michael teghen den du-
 uel ghevochten en ghecricht heeft. Job. 9.
Apoc. 12. 7. Maer
 indien hy den duuel met den swerde heeft
 moeten overwinnen/ soo behoefde hem al-
 verre een veel sterckerder swerd t/ en van
 eenen beteren punte / en van een beter ste-
 de dan dit sy. Zyn sy soodanighe beeston-

dat sy denicken dat den strydt den welcken
 soo wel de Enghels / als de gheloouighe
 voeren teghen de duuelen / enen vleesche-
 licken strydt sy / ende met den materialen
 sweerde en wterlicke wapenen volbracht
 wordt? Maer het is warachtich het ghene
 dat ick in het beghinsel gheseyt hebbe : dat
 de werelt zeer wel verdiēt heeft in een soo-
 danighe beestelike plompicheydt verleyde
 te zyn : de wijle sy met dese soo verkeerde
 begheerlicheydt ontsteken was / om van al-
 len hoecken der werelt op een te hoopen / de
 afgoden en marotten / om de selue te dienē /
 inde plaetse vanden leuenden Godt.

Mat. 14.

12.

Mat. 6. 29

Hist. Eccl.

Theod. lib.

3. cap. 6.

De gebeden

Joānis

des doo-

pers.

Hist. Eccl.

Russ. lib. 2.

cap. 27.

Om orden te houden soo moeten wy nu
 handelen van S. Jan de dooper / de welke
 (naer de Euangelische Historie / dat is te
 segghen de waerheyt Gods) naer dat hy
 onthalt was / van zynen leerionghere be-
 grauen is gheweest. Theodoritus een oudt
 Cronijck schryuer der Kercken / verhaelt
 dat zyn graf dat in Sebaste / eē stad in Sy-
 ria was / sommighe tijdt daer naer vande
 heydenen gheopent is gheweest / ende dat
 zyn beenderen vande selue verbrandt / ende
 de alicken daer van inde locht gheworpen
 zyn gheweest. Hoe wel dat Eusebius daer
 toe doet / dat sommighe mannen van Jeru-
 salem aldaer ten naghange ghecomē zyn /
 die daer van wat heymelick ontnomē heb-
 ben / en dat selue tot Antiochien ghedragen
 hebben / en dat het selue vā Methanasio bin-
 nen

nen eenen muer begrauē is gheweest. Men
gaende zyn hooft / Sozomenus een oudt
Cronijck schrijder der Kercken / seyd dat
het selue vanden Keyser Theodosius tot
Constantinopole ghediaghjen is gheweest.
Daerom ghelyck de oude Historien ghe-
tuyghē/soo is gheheel zyn lichaem / wt ge-
nomen zyn hooft/verbrandt gheweest / en
alle de ghebeenten en alicchen daer vā zyn
verloren/wtghenomen een cleyn deel / dat
de Heremiten van Jerusalem heymelick
ontnomen hebben. Laet ons nu sien het
ghene dat daer van gheuondē wordt. Die
van Amiens beroemen hen dat sy zyn aen-
sicht hebben/en in het momaensicht dat sy
thoonen/is het teken vāde snede oft won-
de/welcke (soo sy segghen) Herodias met
een mes op zyn ooghe hem ghegeuē heeft.
Maer de inwoonders S. Joannis d'An-
geli spreken daer teghen / en thoonen oock
het selue deel des hoofts. Nu de reste van
den hooft te weten vanden voorhooft/
tot achter dē necke/was tot Rhodes: maer
teghenwoordelick is het tot Malta (ghe-
lyck ick achte). Immers tē minsten de Co-
mandeurs van aldaer makē het volck wjs
dat/ de Turck Rhodes inghenomen heb-
bende/hen dat selue wederom ghegheuen
heeft. Het achterste deel des hoofts/dat de
Latins noemen occiput, is tot S. Joannis
van Remours. Sijn herckenpanne is tot
Rohan de Santroux.

Hist. Eccl.
Sozom. lib
7. cap. 25

Het aensicht
Joannis
met ander
deelen des
hoofts.
Mat. 14.
11.
Mat. 6. 39

staende dit/die van S. Joannis van Mo-
 ritunen/en laten dies niet te min een stuck
 van het hooft te hebben: oock en laet dies
 niet te min zyn kake ofc kinnobackē te we-
 sen tot Syzanson/tot S. Joannis de groos-
 te. Daer is noch een ander deel tot S. Jo-
 annis te Latranē tot Rome/en tot Paris.
 En tot S. Flouidi in Auergnen is het top-
 ken vā de oore. Tot S. Saluatoris in His-
 panien is oock het voorhoofc en hapt. Ende
 euen wel is oock een beekken tot Rapon/
 dat met groote solemniteyt plach gethobe
 te worden. Desghelycx is oock een stuckē
 tot S. Luce/maer hoedanich het selue is er
 weet ich niet. Maer is het hier mede w al
 ghedaen? datmē nu naer Rome gae in het
 clooster S. Siluestri / daer salmen hooren
 segghen: liet daer het gheheel hooft Joan-
 nis des dooper. De Poeten versieren dat
 eertyts in Hispaniē een Coninck geweest
 heeft met name Serion / die drye hoofden
 hadde. Indien onse Reliquie smeders het
 selue segghen mochten van Joanne den
 dooper/ het soude hen wel te passe comen/
 om henliedert leughenen te helpen stoffe-
 ren. Maer ouermidts dat dese fabule hier
 geen plaetse en heeft/hoe sullen sy hen sel-
 uen conuē verexcuseren? Maer ich en wil
 hen niet dringhen van loo by / dat ich hen
 soude vrighen hoe dat zyn hooft in soo
 cleyne stuckē ghecleeft is gheweest/ dat het
 in soo veel en in soo verscheyden plaetsen
 can

can wtgheveelt wordt? noch hoe dat sy het selue van Constantinopole vercreghen hebben? Maer alleenlick segghe ick dat Ioannes een zeer vreemt monstre heeft moeten wesen/ oft dat dese bedrieghero zeer onbeschaemt sijn/ wanneer sy soo veel stucke wan sijn hooft de menschen thoonen.

Maer dat noch argher is/ die van Sena beroemen hen sijnen arm te hebben/ hetwelcke strydt teghē alle de oude Historiē/ ghelyck wy hier vooren ghesepdt hebben. En dies niet te min en wordt dit bedrioch verdraghē/maer oock geapprobeert/ ghelyck oft in het rijke des Antichrists niet quaedes ghevonden waere/ indien alleenlick de mensche daer door inde superstitie onderhouden wordt. Souen dien hebbe sy noch een ander fabule verduicht/ te weten als sijn gheheel lichaem verbrandt is gheuoert/ dat sijnen vingher/ met welchen sy den Heere Iesum Christum gewesen hadde segghende: siet het Lam Gods ic. gheheel en onghelichepnt ghebleuen is. Dit en is niet alleenlick ouer een comende met de oude Historiē / maer can veel meer door de selue zeer lichtelick ghestrafft worden: want Eusebius en Theodoritus specificeren claerlick dat het lichaem verteert was tot den ghebeenten toe / als de Heydenen dat selue ontnomen hebben. Ende voorwar sy en souden sulck een miracule niet vergheten hebben / indien wat daer van

E n ghe

Den arm
Joannis
des doot,
pers.
Hist. Eccl.
Theod. lib.
3. cap. 6.
Hist. Eccl.
Kant. lib.
2. cap. 27.
Hist. Eccl.
Sozon. li.
7. cap. 21.
Job. 1. 36.
De dinget
daer mede
by Iesum
ghewezen
heeft.

gheweest hadde. Want in het verhalen vā
 andere beufelen; zijn sy anderfins al te cu-
 rieur. Nochtans al waere het waerachtich:
 laet ons een weynich hooien waer desen
 vingher is? Daer is eenen tot Szanson
 inde Kercke S. Joannis de groote: eenen
 anderen tot Tholousen: eenen anderen tot
 Lyons: eenen anderen tot Bourges: eenen
 anderen tot Florentie: eenen anderen tot
 S. Joannis Fortuitt by Mascon. Ich en
 segghe hier op niet een woord/dan dat ick
 de lesers bidde dat sy teghen dese waer-
 schouwinghe/ die soo claer ende seker is/het
 herte niet en verharden dat sy in eene soo-
 danighe claerhepdt haer ooghen niet en
 sluyten/om altyt als inde dupsternisse hen
 seluen te laten verlepden. Indien dese
 gupchelaers waren die ons de ooghen al-
 soo verblinden/dat in een handt ses vinge-
 ren schijnen te wesen/soe souden wy noch-
 tans soo verre rontomme ons sijn/wt mee-
 se dat wy niet en souden bedroggen wor-
 den. Maer hier in en ghebruyckē wy geen
 voorlichtichepdt. Alleenlick wordt hier ge-
 handelt oft wy ghelooouen willen dat den
 vingher! Joannis des doopers sy tot Flo-
 rentie / en dat hy oock met eenen sy elders
 tot noch in vijf verscheyde plaetsen: het sel-
 ue machmen oock segghen van Lyons en
 van Bourges. Of (op dat ick in het colte
 segghe) wy ghelooouen willen / dat ses vin-
 gheren niet meer dan eenen en sy/ende dat
 eenen

enen alleē ses sp. Noch en spreke ick maer
van die alleen/ die tot myne kennisse ghe-
somen sijn. Ick en twijfele daer niet aen/
indien men neerstelick ondersochte/ daer
soude elders noch wel een halve doosijn vin-
ghers gheuondē worden. Eñ van dē hoof-
de/ daer soudē noch soo veel stucken gheuon-
den worden/ die te bouen gaen soudent de
grootte van een ossen hooft/ la bouen het
ghene dat ick daer van gheseyt hebbe.

Maer op dat sp niet en souden achter-
laten/ soo hebben sy verdicht dat sy oock
daer van de asschen hebbē/ daer van sy een
deel hebben tot Genueen: een ander deel tot
Rome inde Kercke S. Joannis te Tatra-
nen. Maer wy hebben voozen ghesien dat
het meeste deel daer vā inde locht ghewor-
pen is gheweest/ nochtāns soo en laten sy
(immers ghelyck sy segghē) niet een groot
deel daer van te hebben/ eñ voornemelick
die van Genueen.

De asschen
van het
lichael Jo-
annis des
doopers.

Wilt. Ecd.
Theod. lib.
3. cap. 6.

De resten die dinghen die het lichaem
alder naerst roecomen: ghelyck den schoen
die tot Paris ten Cartusianen is/ die ouer-
weel oft dertzien laer ghestolen is ghe-
weest: maer terstont soo hebben sy eenen
anderen van nieuws gheuondē. Ende voor-
waer soo langhe als het niet en falgeert aē
het maken der schoen makers/ soo en salten
sy nimmermeer ghebreck hebben van so-
danige Reliquien. Tot Rome tot S. Jo-
annis te Tatrannen/ beroemē sy hen te heb-
ben

Een vā de
schoenen
Joannis
des doo-
pers.

Met hant
cleedt.

Mat. 3. 4.
Mat. 1. 6.

Den altair
vande wil-
dernisse.

ben zyne hantien rock/ daer van indē Christus
gello niet een woordt ghesprokē en wordt/
dan dat aldaer gheseyt wordt / dat hy ghe-
cleedt was met Hemels hant: soo wildē sy
gheerne zyn cleedt veranderen / in eenen
hantien rock. Op beroemen hen oock al-
daer te hebben den Altair / op den welckē
hy inde wildernisse zyne ghebeden dede/
ghelyck oft men in dien tydt alderley oors-
ake/ende in een peghelicke plaetse / altair
ghemaect hadde. Het is wonder dat sy hē
niet en hebben opgeleydt/dat hy misse son-
de ghesonghen hebben. Tot Mignon is
het sweert/ daer hy mede onthalt is ghe-
weest. En tot Men in Duytschlandt is
het lynen cleede dat onder hem wtgespreyt
was/doen hy onthalt werdt. Doo waer
ich wilde wel weten / van waer de scherp-
rechtē aen de bekeesthepde ghecomen
is / dat hy Johanni soo vriendelick was/
dat hy den vloer des Kerchers met lynen
cleederen betrocken heeft / als hy hem met
een soo schandaleuse maniere des doots
heeft doen steruen. Is het niet een dwase
sake dit te versierē? Maer noch wilde ich
wel weten/ hoe soo wel het een als het an-
der in henlieder handen ghecomē is ? Hoe
denet ghy/dat het de waerheyt ghelyck is/
dat de ghene die hem ghedoodet heeft (hy
sy een crijcksknecht oft een buel gheweest)
den lynen doerck oft zyn mes ghegheuen
heeft / op dat daer van Reliquien souden
ghemaecte

Met sweert

Joannis
des doo-
pers.

Mat. 14.
10.

Mat. 6. 27
Het lynen
cleedt.

Mat. 14.

10.

Mat. 6. 27.

ghemaect worden? Maer aengheffen sy
 immers van alle stucken eenen soo volco-
 men hoop der Reliquien hebben wille ver-
 samelen/ soo hebben sy grootelic ghesall-
 geert/ten eersten daer in: dat sy naghelate
 hebben het mes Herodiadis/daer mede sy
 zyn ooghe ghewondet heeft: ten anderen
 daer in dat sy oock achterghelaten hebben/
 alle het bloedt dat wtghestort is gheweest:
 ende ten derden zyn graf. Maer ick moch-
 te by auortuere oock wel selue dwalen/wat
 ick en weet niet oft al dese costeliche tuwe-
 len/ende cieraet in ander plaetsen ghevon-
 den worden.

De Apostelen moeten nu oock henlieder
 buerte hebben. Maer ouermits dat de me-
 nichte confusie oft verwerringhe mochte
 voortbringhen / indien ick de selue al te sa-
 men stelde/ soo sullen wy eerst Petrum en
 Paulum by sonder noemen/ en daer naer
 sullen wy spreken van de andere. Henlie-
 der lichamen zyn tot Rome: de een heeft tot
 S. Petri/en de ander helst tot S. Pauli: en
 segghen dat S. Siluester de selue ghebe-
 ghen heeft: op dat hy beyde de Kerckē ghe-
 lijcke deelen soude wtdeelen. Sepde hen-
 lieder hoofden zyn oock tot Rome tot S.
 Joannis te Latranen. Hoe wel dat inde
 selue Kercke eenen van S. Petri tandē by
 sonder is. En hoe wel dat alle dese dingē
 alsoo zyn/soo en laten sy daerom niet naer/
 zyn ghebeentē ouer al te hebben. Als voor
 exempel:

De licha-
 mē S. Wes-
 tly en S.
 Wank zyn
 tot Rome.

Beide hē-
 lieder hoof-
 den tot Ro-
 me.

Den tandē
 S. Petri.

De kake
met den
baerde S.
Petri.
Een vāde
schouder
Pauli.

Exempel : Tot Poitiers hebben sy de kake
met den baerde : tot Triere hebben sy veel
ghebeentē / soo wel van den eenen als van
den anderen : tot Argenton in Gerri is
een schouder vanden Apostele Paulus.
Maer wāneer soude dit een eynde wesen?
want ouer al daer kerckē zyn / die naer he-
lieder name ghenoeemt en in henlieder eere
ghewijt worden / zyn van heallieder Reli-
quien. Indien men vraecht hoedanich sy
zyn? Dar men ghedachtich sy de herstienen
S. Petri/daer ick vooren af ghesprokē heb-
be/die befloten warē inden hoogen altaer
deser stadt Geneue. En ghelijckerwijs dat-
men beuonden heeft dat dit anders niet en
was dan eenen pūpsteen / alsoo soudemē
veel ghebeente van peerden oft hondē vin-
den/die dese twee Apostelen toegheschre-
uen worden.

De herste-
nen Petri
tot Gene-
uen.

Maer de lichamen selue volghen die dir-
ghen die den lichame toe behooren. Tot S.
Saluatoris in Hispanien hebben sy eenen
pantoffel: maer van wat forme en materie
hy sy / en can ick niet antwoorden : maer
het is wel te dencken dat het een maniere
van coopmanschap is / die ghelijck die sy
tot Poitiers hebben/de welke wt Sattyn
ghesneden en met goudt doorwocht zyn.
Diet hoe fray verciere sy hem naer zyn
doot/om hem de armoede te vergelden die
hy alle de daghen zyns leuēs gehadt heeft.
Quermits dat de Bisschoppen van desen
tijde

De pantof-
fel S. Pe-
tri.

tydt alsoo heerlick verciert zyn/wanneer sy
 hen setten in henliedder Pontifical dat is in
 henliedder Bischoppelick Matestept/ soo
 laten sy hen duncken dat de weerdicheyde
 der Apostelen daer door soude te cort ghe-
 daen worden / ten waer datmen hen oock
 alsoo veel dede. Maer de schilders mogen
 de marotten oft beeldkens contersepten
 naer henliedder goetduncken / de selue van-
 den hooftde tot den voeten toe verguldende
 en verciereende : daer naer moghen sy hen
 den name S. Petrus oft S. Paulus ghe-
 uen/ghelyck het hen beliest: maer mē weet
 wel hoedanich henliedder staet en henliedder
 cleedinghe gheweest sy/soo langhe sy in de-
 se werelt gheleest hebben/ namelick sooda-
 nighe/als gheemeenelick by arme lieden ge-
 sien word. Tot Rome is oock den Bis-
 schoppelicken stoel S. Petri/ met zyn ca-
 supffel ghelyck oft in diē tydt de Bischop-
 pen thronen ghehadt hadden/ om daer op
 te sitten:ende de hedendaechsche misse ge-
 boren waere gheweest in de tyde der Apo-
 stelen. Maer veel meer henliedder officie
 was te leeren/ te vertroosten/ te vermanen
 bepde in het generale en in het particuliere/
 en henliedder cudde een exempel van wae-
 rachtighe nederheydt te thoonen / en hen-
 seluen niet tot afgoden te verheffen/ om vā
 den volcke aenghebeden te worden/ gelick
 sy doen nu in onsen tydt. Soo veel als aen-
 gaet de casupffel ; diē maniere en was noch
 niet

Den Bis-
 schoppelic-
 ken stoel
 Petri met
 zyn casupf-
 fel.
 Gal. 2. 7.
 Act. 9. 15.
 en 13. 2.
 1. Pet. 5.
 2. 3.
 Act. 20. 28.
 2. Tim. 2.
 4.

niet ingheuoert van hem naer de wijse der
 gupchel speelders te vercleeden: want mē
 speelde alsdan inde Kerche gheen gupchel-
 spel ghelijcmen teghenwoodelick doet. Al
 soo/om te bewijfen dat Petrus een casupfel
 hadde/ soo behoorden sy eerst en voor al
 te berhoonen dat hy den batement speelder
 soude ghemaect hebben / naer de maniere
 der papistigher püesterē/als hy Gode heeft
 willen dienen. Het is wel waerachtich / sy
 hebben hem moghen een casupfel gheuen/
 aengheffen sy hem eenen altaer hebbē toe-
 ghelcheuen:maer het een heeft soo veel co-
 leurs als het ander: want het en is niet on-
 bekent hoedanighe missen indien tydt ge-
 longgen werden: Wāt de Apostelen hebbē
 in henlieder tydt simpelich het anontmael
 onses Heeren Jesu Christi ghecelebreert/
 ghelijck sy de wijse van celebieren van hem
 ontfanghen hadden/daer toe men gheenen
 altaer van doen en heeft:ende oock was het
 de menschen van dien tydt noch onbekent/
 hoedanich een beeste de misse was:noch ten
 is hen in eenen langhen tydt daer naer niet
 bekent ghetworden. Ergo men siet wel dat
 sy (als sy henlieder Reliquien verdicht heb-
 ben) niet daer aen en twigfelen / dat sy im-
 mermeer eenighe teghensprekers souden
 hebben:aengheffē sy soo onbelschaemdelick
 als mer lossen toome hebben,dorren liegen.
 Hoe wel sy selue aenghaende desen altaer
 onder malsanderen niet ouer een en comē:
 want

De altaer
 Petri om
 misse, te le-
 sen.

1. Cor. 11.
 25.

want die van Rome segghē voor seker dat sy dien hebben: die van Pisen thoonen hē euen wel inden voorbocht oft buptenstede gaende naer de Zee. Maer op dat sy vā

alle dinghen henlieder profyt souden doē/

soo en hebben sy des mes niet vergheten/

met welck hy Malcho de oore afghehou-

wen heeft: ghelyck oft het een iumeel mae-

re/ weerdich om voor een Reliquie gehou-

den te worden. Ick hadde by daer achter

ghelatē den staf oft crootse Petri/ de wel-

cke tot Paris inde kercke S. Stephani / die

sy noemen des Greco / dat is van de stee-

nen) ghehoont wordt: van de welke euen

soo veel te houden is/ als vanden Altaer en

caluyffel/ want het is met beyden ghelyck.

Sijn palster oft handstoch heeft wat meer

couleurs want het is wel te presumeren dat

hy met een soodanighē stoch ghewapent is

gheweest/ replende achter lande. Maer al-

le dinghen verderuen sy / wanneer sy selue

onder malcanderen niet en connen verac-

corderen. Want die van Cuelen verweere

hen sterckelick / dat sy den seluen hebben:

des ghelyck doen oock die van Triere. En

alsoo malcanderen leughenachtich maken-

de/ gheuen sy groote oorlake datmen gheen

van beyden en soude ghelouen. Ick la-

te naer te spreke vande ketene Pauli/ daer

mede hy ghebondē is gheweest/ welke tot

Rome gethoont wordt in zyn enghen ker-

ke. Item de colonne oft pyleer / op de

welcke

Met sweert

Petri.

Mat. 26. 51

Mat. 14.

47.

Luc. 22. 50.

Joā. 18. 10.

De rebelle

Petri.

De Palste

oft hantoch

Petri.

De ketene

Pauli.

Act. 21. 33.

en 28. 20.

De pyleer

aen welke

†

Petrus go welcke **Petrus** ghemartyrizeert is geweest
 martyr. wordt ghetoocht tot **S. Anastasij**. Ick ge-
 seert is ge- tue de lesers alle sijn te bedencken / vā waer
 wees. dese ketene vercreghē is gheweest / om een
Misc. Eccl. Reliquie daer van te maken. Item is oock
Misc. Eccl. Trip. lib. te weteren sijn in dien tydt de lieden exe-
9. cap. 14. cuteerde op pilaren oft columnen.

De licha-
 me der ap-
 stel. Apostelen.

En sullen wy handelen van alle de an-
 dere **Apostelen** in het ghemeen / op dat wy
 te eer mochten ghedaen hebben. Ende ten
 eersten sullen wy verhalen waer dat van
 hen lieden gheheele lichamen gheuondē wor-
 den / op datmen alsoo het een by het ander
 verghelijckende te beter mochte oordeelen /
 wat seker heest dat wt henlieder segghen
 soude konnen ghenomen worden. Een per-
 ghelick weer voor seker / dat die van **Tho-**
lousen aytton dat sy les lichamen der Apo-
stelen hebben / te weten het lichaem **S. Ja-**
robi de roeider / **S. Andree** / **S. Jacobi** de
 minder / **S. Philippi** / **S. Simonis** en **Ju-**
de / **S. Mattheas** is tot **Patavon** in Ita-
 lien / in het landtschap ghenoomt **Gallia to-**
gara. Het lichaem **S. Matthei** is tot **Pa-**
lernen. Maer het lichaem **Thome** is tot
Ortonnen. Tot **Napels** oft int landtschap
 daer ontrent is het lichaem **Sartholomei**.
 Laet ons nu bedencken ende ondersoekera
 wie van dese **Apostelen** twee oft drie licha-
 men heeft? **S. Andreas** heeft een tweede
 lichaem tot **Nelphen** / **S. Philippus** ende
Jacobus de minder / hebben elck noch een
 ander

ander lichaem tot Rome / inde kercke ghe-
noemt Sanctos Apostolos Simon ende Ju-
das hebbē desghelycx noch een lichaem tot
S. Petri. En soo doet oock S. Sertholo-
meus / inde kercke die hem gheconsacreert
is, Hier doch daer zyn alreede ses Aposta-
len / van de welke elck twee gheheele licha-
men heeft. En van het ouersicht / soo is de
huyt oft vel Sertholomei tot Pisen. Noch
tans soo gaet Matthias alle de andere te
bouen : want hy heeft een lichaem tot Ro-
me tot S. Marie de groots / en zyn derde
lichaem is tot Tpyere. Souen desen heeft
hy noch een hooft bysonder / en eenen arm
bysonder / ende dat oock tot Rome. Het is
waxachtich dat de stuckens die hier ende
daer vanden lichame Andree gheuonden
worden ten minste wel tot de helft hier by
comen: want tot Rome tot S. Petri is een
hoof. Oock aldaer inde kercke S. Griso-
gont is een schoude. Item aldaer tot S.
Eustachij een ribbe. Item tot S. Spiritus
eenen arm. Tot S. Blasij noch eenich an-
der stuck / ick en weet niet hoedanich. Tot
Aix in Prouencen is oock eenen voet. Die
dese stucken te samen soude bringhen / soo
souden sy by naer maken de twee quartie-
ren van een lichaem / alleenlick indien sy door
ghelycke proportie in malcanderen condent
gheuoecht worden. Maer ghelyck dat S.
Sertholomeus zyn vel tot Pisen ghelaten
heeft / alsoo heeft desen aldaer een handt.

Wet vel of
huyt Ser-
tholomei.

Dye licha-
men S.
Matthie.

Wet. Hoofft
Andree.
De schou-
re / ribbe
arm ende
voet S.
Andree.

So **VVaerſchouwinghe vande**

De handt
Andree.
Eenen bin
gher An
dree.

**Tot Triere eenich ander lit my allnoch
onbekent. Tot Frenen eenen vingher. Doe
tot Rome tot S. Barbare zyn noch ander
Reliquien van hem. Alsoo dat soo verre vā
daer is / dat hy de alderminste van alle an
dere soude welen / dat selue de andere soo
veel niet en hebben als hy: nochtans is ten
minsten eenen peghelijcken een stukken
ouergheschoten / als vobi exempel: **Philippus**
heeft eenen voet tot Rome tot Sanctos
Apostolos alsoo ghenoeimt. En soch tot S.
Barbare en weet ick niet hoedanighe Reli
quien. Item noch meer tot **Triere** / in dese
twee laerste kerckē heeft hy desghelijc S.
Jacobum tot een me ghesello: die euen ge
lyck een hooft heeft inde kercke S. Petri /
en eenen arm tot S. Grisogoni / en den an
deren tot Sanctos Apostolos. S. **Mattheus**
en S. **Thomas** zyn de alder armste geble
uen: want de eerste beneffens zyn lichaem
en heeft niet dan eenighe ghebeenten tot
Triere: eenen arm tot Rome / tot S. **Mar
celli** / en een hooft tot S. **Nicolai**. Ten sy by
auontuere dat ick pets mochte vergheten
hebben van het ghene dat noch mochte ge
uonden worden. Want wie en sal in eenen
sulcken afgront niet verbaest zyn?**

De boet
Whilppf.

Met hooft
Jacobi.
De armen
Jacob.

Met lichaem
arm ende
hooft S.
Matthei.

**Maer ouermits dat sy in hēlleder Cro
nijken vindē / dat het lichaem Joannis des
Euangelisten terstont verdweenen is / soo
haest als het int graf gheleydt was / soo en
hebben sy van zyne ghebeenten niet connē
ten**

ten voorſchijne bringhen. Maer op dat ſy
het ghene dat in deſen deele ghebreecht op
een ander wyſe mochten veruulle / ſoo zyn
ſy gheuallen op zyn baggage ende hupſraet.

De kelch
Joannis
des Euan-
gelisten.

En ten alder eerſten / is hem inden ſin ghe-
comen den kelch / wt den welken hy het
verghift ghebioncken heeft door den Hey-
ſer Domitianum veroordeelt zynde. Maer
ouermits dat twee ſteden begheerden den
ſeluen kelch te hebben : oft ſoo moettmē ge-
loouen het ghene dat de Alchimiften leggē
van henlieder vermentſchuldinge / oft dat
deſe met henlieder kelch de menſchen groos-
teller beſpot hebben. Den eenē is tot Sou-
loingnen / en den anderen tot Rome tot S.
Joannis te Vatrannen. Daer naer hebbe

Den roek
ketenen en
bedehuyſes
Joannis
des Euan-
gelisten.

ſy verdicht zynen roek / en zyn ketene daer
mede hy ghebonden was / als hy gheuangē
van Ephelo wech ghelepdē was : tsamen
doek zyn bede hupſken daer in hy ghemeen-
nelick gheuanghen zynde / ghewoone was
te bidden. Ick wilde gheerne weten / oft hy
alldan ſchynewerckers ghehuert heeft om
voor hem bedehuyſkens te maken. Item
wat ghemeelſchap dat alldan de Chriſtenē
hadden met de wachte / dat ſy de ketenen
van hem vercreghen hebben om Reliquien
daer van te maken? Deſe ſpotteryen zyn al
te dwaes / ghelyck oft ſy verdicht warē om
clepne kinderen daer mede te bedrieghen.

Maer het alder feestelickſte tuweel van
allen / zyn de tweelf kammen der Apoftels /

82 **V**Vaerschouvinghe vande
die ghehoont worden tot onse Vrouwe
vanden Eylande by Ipons. Voorwaer ick
dencke dat sy aldaer vā den beginne wech-
ghelepd̄t sijn gheweest / op datmen soude
ghelouen dat sy toebehoordt hebben de
tweelf Genooten oft principale Heeren vā
Franchryck; mer dat de werddicheyt der
seluer kammen daer naer alsoo vermeer-
dert is / dat sy voor Apostolische ghewor-
den sijn.

Wp moeten nu voort ons haestē / oft an-
dersins wp en souden nimmermeer wt die
soreest comen. Soo willen wp dan in het
scitte van de Reliquien der heylighen ver-
halen/die gheleest hebben inden tydt onses
Heeren Jesu Christi. Daer naer veruolgē
de de oude Martelaers / en de ander heylighen.
Daer ouer sullen de lesers moghen
oordeelen / in wat achttinghe datmen de sel-
ue sal moghen houden. S. Anna de moeder
der maget Maria heeft een vā hare licha-
men tot Nptē / welck een stedekē is in Pro-
uencien niet verre ghelegghen vande riuie-
re Rhodanus : het ander tot onse Vrouwe
vanden Eylande by Ipons. Souen dien
heeft sy noch een van haere hoofden tot
Triere : het ander tot Turen in het landt
van Sullic : een ander tot Turingie in een
stadt die naer haren name ghenoeemt wort.
Noch late ick naer haer stucken die meer
dan in hondert plaetsen te vinden sijn : ende
ander andere ben ick ghedachtich een stuck
dat

Twee licha-
men S.
Anne.

Die hoof-
den S.
Anne.

Dat ick selue gherust hebbe inde Abbye van
 Oraps by Nonon / dat aldaer met groote
 eere ghedient wordt. Spindelinge sy heeft
 eenen arm tot Rome inde kercke S. Pau-
 li. Datmen hier op (bidde ick v) eenich fun-
 dament stelle / indien het moghelic is.

Dare naer volcht Lazarus ende Maria ^{die licha-}
 Magdalena; syn suster. Lazarus heeft d'ye ^{men Lam}
 lichamen die ick weet : het een tot Marci-
 lien / het ander tot Nuthun / het derde tot
 Mualon. Voorwaer die van Nuthun hebbe
 een groot proces ghewoert teghens die van
 Mualon / maer naer dien dat ouer beyde sy-
 den in desen deele veel gelts verquist is ge-
 weest / soo hebben sy beyde het proces ghe-
 wonnen: immers ten minsten sy syn beyde
 ghebleuen inde possessie vanden tijtel.
 Maer ouermits dat Maria Magdalena
 een vrouwe was / soo en heeft sy soo hooghe
 niet moghen wesen, als haer broeder / maer ^{Twee}
 wat leegher: daerom en heeft sy maer twee ^{lichamen}
 lichamen ghehad / het een tot Wesele by ^{Magdalen}
 Muserre / en het ander dat van groote name ^{ne.}
 en estime is / tot S. Maximin een stede in ^{Zet hooft}
 Prouencen / alwaer oock haer hooft byson- ^{Magdale-}
 der is met haere noli me tangere en genaect ^{ne met ha-}
 my niet / twelck anders niet en is dan een ^{ren noli}
 stucken was / en nochtans wordt het ghe- ^{me tange-}
 houden voor het teekē dat Christus Jesus ^{re.}
 haer ingedruet heeft door onuerduldicheyt / ^{Joh. 20. 17.}
 om dat hy bedroeft was / dat sy hem wilde
 ghenaken. Hier en wil ick niet spreken van

A lly alle

alle haer Reliquien / soo wel van haer ghe-
beenten als vā haer hant / die ouer al de we-
relt door verstroyt sijn. Die vā alle dit eent-
ghe sekerheyt wilde hebben / die soude ten
eersten ondersoecken oft Lazarus met sijne
susters Martha ende Magdalena noyt in
Wanckryck gecomē en is om het Euange-
lium te prediken: want lesende de oude Hi-
storie/ sijn van alles met reden oordeelende/
soo salmen claerlick sien datter gheen sots
terder fabule ter wereltdt en is dan dese/ de
welcke niet meer colours en heeft / dan dat-
men seide : dat de wolcken caluer huyen
sijn: ende nochtans sijn dit de alder sekerste
Reliquien vā die gheuondē worden. Maer
noch al waer het alsoo / het behoorde ghe-
woech te wesen een eenich lichaem tot afgos-
derie te misbruycken / sonder van eenē dup-
uel twee oft drie te maken.

Joan. 19.
14.

Noch hebbē sy in het Register der Hepli-
gē opgeschreue dē ghenē die de sijnde onses
heeren hanghende aen den Cruyce door-
steken heeft / en hebben hem ghenoeemt S.
Longinum : maer voorwaer door een kin-
derlicke dwalinghe / want hoe wel dat dit
woordt den Grieken soo veel beduydt als
lanschknrecht oft lancedragher / soo hebben
sy ghefingeert / dat het een eygen name is
van een man. En op dat niet en soude ghe-
drieken aen hemlieder fabule / soo hebben sy
gheclapt dat hy blinde was / en dat hy door
het doorsteken vande sijnde Christus / het ghe-
lichte

lichte vercreghen hebbende / tot het ghelou-
 ue bekeert is / en daerom hebben sy hem in
 het Catalogo der heylighen plaetse ghege-
 uen. En aenghesien dat henlieder ghebodē
 op soodanighe patroonen en voorspraken
 stuenen / soo dickmael sy Godt aetroepen /
 ick vrage u wat sy immermeer sullen con-
 nen vercreghen. Maer voorwaer sy zyt
 weerdich / die Christum verachtende naer
 het voorspreken der dooden staen / dat hen
 de duuzel tot mommerie en ander gespys
 veruoere. Nu tot de materie wederkeeren-
 de / na dat sy hem alsoo / te weten Jongfrū
 ghenoeemt hebben / soo hebben sy hem twee
 lichamē gegheue / van de welke het een is
 tot Mantua / het ander by Lyons tot onse
 Vrouwe vanden Eylande. Het selue heb-
 ben sy oock ghedaen de Wyse / die naer de
 gheboorte Christi ghecomen zyn om hem
 te aenbidden. En ten alder eersten soo heb-
 ben sy ghestelt een seker ghetal / voorghen-
 uende dat daer dize gheweest zyn. Noch-
 tans hoe veel datter daer gheweest zyn en
 wordt inden Euangelio niet wtghedruct.
 En sommighe vande oude Leeraers hebbē
 gheseyt dat sy tot veerthie waren: ghelyck
 de ghene die gheschreuen heeft de wtleg-
 ghinghe / diemen ghemeenlick noemt opus
 imperfectum ouer Mattheum / dat Christo-
 p. im-
 stomo toegheschreue wordt. Daer naer in-
 perfecto .
 de plaetse dat het Euangelium hen Magos super
 noemt / dat is Philosophen oft Wyse / soo
 Match,

Twee licha-
 mē S. 2. d.
 gini.

Twee licha-
 men dee
 wijse die ge-
 comen zyn
 om Chri-
 stum aen te
 bidden.

Mat. 2. 1.
 Daer ghe-
 tal lich: mē
 en plaet-
 sen.

¶ u hebben

hebben sy hen terkont Conincklike eere toe-
 gheschreuen / hen Coninghen noemende/
 nochtans sonder rijke en onderlatē. En-
 delinghe sy hebben hen namen ghegeuen/
 den eenen hebben si gheuoemt Salthasar/
 den tweeden Melchior / den derden Sal-
 par. Maer op dat wy alle henlieder fabulē
 noch toelatē / soo friuol als sy immers sijn:
 het is seker dat de Wijse wederō ghekeert
 sijn/naer hēlieder landt in het Oostē ghele-
 ghen. Wāt de H. Schrifteuere seyt het/ende
 men can oock gantschelic niet anders seg-
 ghen/dan dat sy aldaer ghewoont hebben.
 Ick bidde v wie heeft hen sine dien tydt we-
 die landen hierwaerts ouerghebrocht? wie
 heeft hen oock alsoo ghekēt dat sy hen tee-
 keten conste/om van henlieder lichamen
 Reliquien te maken? maer ick ghedraechs
 my:ouermits dat ick dwaeselic soude doen
 indien ick soodanighe soo opēbaere bespot-
 tinghen straffe. Alleenlick segghe ick / dat
 die van Cuelen en die van Milanen wel
 grotelick onder malcanderen behoorden te
 twisten/wie van hen beyden de selue inder-
 waerheyt hebbē sal:ouermits dat sy beyde
 segghen/ dat sy die hebben/het welke niet
 en can geschieden. Wanneer hēlieder Pro-
 ces sal gheepndicht sijn / aldan sullen wy
 ons beraden wat ons te doene staet.

Onder de oude Martelaers is S. Dyo-
 nysius de alder vermaerste: want men
 houdt hem voor een discipel der Apostelē/
 ende

Mat. 2. 12.

De licha-
 men der
 Wijse in
 twee plaet-
 sen.

ende vanden eersten Euangelist vā Brāc-
 rijk. En om dese weerdicheydt wille / soo
 heefmen zijne Reliquien in veel plaetsen.
 Rochrans (ghelijck men seyt) zijn lichaem
 is gheheel ghebleuen alleenlick in twee
 plaetsen / te weten tot S. Dionpsij in Brāc- Het lictbaē
Dionpsij in
twee plaes-
sen.
 rijk / en tot Segesburch in Duytschlandt.
 Maer ouermits dat de Frāchopsen main-
 teneren dat sy hem hebben / soo hebben die
 van Segesburch ouer ontrēt hondert iaer
 de sake tot Rome in het proces gheleyt / en
 het lichaem is hen toeghewesen gheweest
 by sententie diffinitie / inde teghenwoor-
 dicheyt vanden Ambassadeur van Brāc-
 rijk / daer van sy een heerlike Gulle heb-
 ben. Rochrans die tot S. Dionpsij ghele-
 gen by Partys legghen soude / dat het licha-
 em Dionpsij aldaer niet en waer / die sou-
 de met eenen doot ghesmeten worden : die
 oock daer teghen segghē sal dat het niet en
 sy tot Segesburch / die sal voor een heretick
 ghehouden worden : ouermits dat hy dē H.
 Apostolttschen Roomschen Stoel (dat is de
 Pauselicke Gulle) onghehoorsaem soude
 wesen. Ergo het alder raedfaemste is / dat
 hem niemant met henlieder twistingē en
 vermenghe. Laet hen dan hant plucken / of
 malcanderen de ooghen wisteken indien sy
 willen : het welcke doende sy niet en sullen
 wtrechten / ten sy dat sy ontdecken dat alle
 henlieder dinghen in leughenen bestaan.
 Maer het lichaem S. Stephani hebben
 sy

88: VVaerschouvvvinghe vande
 sp alsoo in stucken ghedeelt/dat dies niet te
 min in zyn eyggen kercke tot Rome het sel-
 ue gheheel ghebleuen is. Syn hooft is tot
 Nrelaten/en zyn ghebeenten zyn meer dan
 in twee hondert plaetsen. En op dat sp sou-
 den bethoonen/ dat sp vanden complijcen/
 adherenten en aenhanghers zyn/ der ghe-
 ner die hem vermooit hebben / soo hebben
 sp oock de steenen gheconsecrert en ghe-
 wigt/ daer mede hy ghesteenicht is ghe-
 weest. Jemandt sal by auontuerē vragen/
 waer sp die hebben connen vinden / en hoe
 sp die vercreghen hebben/ door wat mid-
 del en wt wat handen? Iek antwoorde
 cortelick/dat dit een sorte questie is: want
 men weet wel dat ouer al keysteenen ghe-
 wondē wordē/alsoo dat de vrachte daer vā
 niet veel en costet. Dese steenen wordē ge-
 toot tot florencē/ tot Nrelatē by den Au-
 gustijnerē / tot Vigan in Aquitania alias
 Lāguedoc. De ghene die zyn oogē sal willē
 sluyten/ende hem seluen beroouen van zyn
 verstandt/die sal ghelouuen dat dit de selue
 steenē zyn/daer mede Stephanus ghestee-
 nicht is gheweest: maer de ghene die de sa-
 ke een wepnich sal bedencken/sal daer me-
 de spotten. En voorwaer de Carmelitē tot
 Poitiers hebben noch ouer veerthien iaer-
 zenten ghenonden / den welken sp dit offi-
 ce hebben ghegheuen/dat hy de vroukens
 die in arbedes noot zyn/ soude helpē ende
 verlossen. De Jacopinen die anders ghe-
 noemt

Het Nchaē
 S. Ste-
 phani.
 Het hooft
 S. Ste-
 phani ende
 deel ghe-
 beente.
 De steenen
 daer mede
 hy ghestee-
 nicht is ge-
 weest.
 Act. 7. 59.

noemt worden Dominiani / van de welcke een ribbe S. Margarete / dienende tot dit selue ghebruyck ontstolen is gheweest / hebben dese Carmelittē groote kyuage aēgherecht / roepende teghen soodanich bedroch. Maer in het eynde hebben sy ghewonnen den seluen / sterckelich beschermende ende voor goet houdende staen.

Ich hadde bynaer besloten gantschelich niet te spreken vā de onnoosele kinderkes: want oft ick al wel een gantsch heyl daer van versamelt hadde / sy mochten my slegt noch voorwerpen / dat dit niet en srydt teghen de Euāgelische historie / inde welke het ghetal niet beschreuen en is. Daerom sal ick naer laten van de menichte te spreken. Alleenliek datmen notete / dat bynaer niet een landelichap gheuonden en wordt inde gantsche werelt / in welck niet een vāde Reliquien deser kinderkes ghehoort en wordt. Nu vraghe ick: hoe datmen henliedē graden eenen so langhen tijdt daer naer ghewonden heeft / aenghesien de selue (in dien tijdt als Herodes hen liet doodē) noch voor gheen heylighen ghehouden en waeren? Daer naer wanneer sy ouerghebrocht sijn gheweest? Sy en konnten my niet anders antwoorden / dan dat dit gheweest is vijf oft ses hondert iaer naer henliedē doodt. Ach later de alder onghelēerste wijsen die men vinden can selue oordeelen / oftmen als sulcke ongherinde dinghen schuldich is te ghelouen.

Een ribbe
S. Margarete.

Mat. 2. 16.

Reliquien
der onnoo-
sel kinder-
kes.

30 VVaerfchouwinghe vande
ghelouen. Noch bouen dien / oft al wel by
auontueren eenich van dese hinderkes ge-
uonden waere gheweest / hoe het hadde con-
nen gheschieden / datmen soo veel van hen-
lieden lichamen in Oranckryck / Duytsch-
landt en Italien hadde connen bringhen /
om de selue alsoo in steden die van malcan-
deren zeer verre gheleghen zijn / wt te bee-
len? Doo laet ick dese valschejdt van alles
ouerwonnen.

Met licha-
S. Laure-
en is noch
ander Re-
liquien. bā
den seluen
lichaeme.

Maer ouermits dat Laurentius een is
wt den ghetale der ouder Martelaren / soo
willen wy hier hem oock zijn plaetse ghe-
uen. Ick en weet niet oft zijn lichaem in
meer dan in een plaetse sy / te weten tot Ro-
me / inde kercke die in zynen name ghecon-
sacreert is. Het is waerachtich dat hy daer
vaer noch wel een gheheele vleesch stande
vol ghebrade vleesch bysonder heeft. Item
noch twee phiolen: waer van de eene vol
bloeds is / en de ander vol van zijn vet. Itē
inde kercke die ghetoenaemt is Palisperna
is zynen arm / en zyn ghebeenten: ende tot
S. Siluestri noch ander Reliquien. Maer
indien men alle de ghebeenten / die alleene-
lick in Oranckryck ghehoont worden wil-
de versamelen / sonder twyfel men soude
ghenoech hebbē om twee lichamen in leng-
de en in breedde daer wt te maken. Daer
naer is noch den Koofter / op den welken
hy ghebraden is gheweest: hoewel de kere-
ke diemen toenoemt Palisperna haer be-
roemt

Den Koo-
fter Lan-
centij.

rotint een stuck daer vante hebben. Maer
 loo veel aengaet den Klooster/ ick soudet la-
 ten passeren : maer sy hebben noch andere
 Reliquien die zeer notabel sijn/ vā de welc-
 ke wy niet gheorloft en is te swijghen : als
 van de rolen die ghehoont worden tot S.
 Eustachij. Item een handtwale/ daer me-
 de de Enghel sijn lichaem afghewilcht he-
 uet. De wijle dese de ledicheyt en tijdt ghe-
 nomen hebben/ om dusdanighe bespottelic-
 ke raseryen te bedēcken/ om de werelt daer
 mede te bedrieghen / dat de ghene die dese
 waerschouwinghe: sullen sien / oock de le-
 dicheydt en tijdt maken/ om daer op te dē-
 ken/ op dat sy voor hen sien en hen wachten
 dat sy niet meer alsoo bespot en worden.

De den seluen swaerwinckel is voortghe-
 comen sijnen langhen rock / die tot Rome
 inde kercke S. Barbare ghehoont wordt.
 Want om dat sy hebben hooren segghē dat
 S. Laurentius een Diacon gheweest heeft:
 soo hebben sy ghemeent dat sy de selue ha-
 byten moeste hebben/ daer mede henlieden
 Diaconen hen verscheypen / henlieden per-
 sonage spelēde indemille. Maer het Dia-
 conschap was in die tijdt inde Christeliche
 kercke al een ander officie/ dan het teghen-
 woordelick in het Paudom is. Want de
 Diaconen waeren verordineert en ghestelt
 om sorghe te draghē ouer den armen / ende
 armoelen wt te deelen / en niet tot camer-
 speiders/ om henlieden gynchelspel te spe-
 len/

Den lange
 rock Lau-
 rentij.

Het officie
 der Diaconen.

Act. 6. 3.

92 VVaerfchouwinghe vande
spelen/en alsoo en haddē sp henliedē Dals
matiken / langhe rocken noch eenighe sots
habgten van doen.

Dit licha-
men S.
Seruafij
en S. Pio-
rasi met
noch veel
ander Re-
liquien.

Wp sullen S. Laurentio toeuoeghen S.
Seruafium/en S. Piotafium/ wiens graf
tot Milanē ten tyde Ambrosij (ghelyck by
selue ghetuycht) gheuonden sp gheweest.
Desghelyck Jeronimus/Augustinus/ende
veel andere. Ende alsoo de Stadt Milanen
seyt voor seker / dat sp henliedē lichamen
noch heeft. Maer niet teghenstaende dit/
sp zyn tot Silar in Duytschlandt / en tot
Syzafon inde Parochiekercke ghenoeemt
S. Petri. Sonder de ontellicke stucken die
ghestroopt zyn in verscheidē kercken. Alsoo
dat nootdadelick een peghelick op het mun-
de vier lichamen moet ghehadt hebben/oft
andersins datmē alle de ghebeenten in het
velde worpe/die valscheelick en leughenachte-
lick voor henliedē ghebeenten ghehoont
worden.

Ende de wijle sp S. Sebastiano het
ampt ghegheuen hebben om de peste te ge-
nelen) dat is hē tot peste meester ghemaecte
hebben/daer door is het by ghecomen dat
hy in te meerder werde gheweest heeft/en
een peghelick te vierichlicker hem heeft be-
gheert te hebben. Dese estimatie heeft hem
doen vermenichuuldighen in vier gheheele
lichamen: daer van een is tot Rome / inde
kercke S. Laurentij. Het tweede tot Boil-
fors. Het derde tot Pittigni by Rantes. Het
vierde

Dier licha-
men S.
Sebastia-
ni.

vierde by **Marbonnē** / inde plaetse van zyn
 gheboorte. Ende daer bouen heeft hy noch Twee hoof
de S. Se
bastian.
 twee hoofden. Het een tot Rome / tot **S.
 Petri** / en het ander tot **Tholousen** ten **Ja
 copinen**. Maer het is warachtich / dat sy
 ydel oft hol zyn / indien men hem ghedragē
 wil aen de **Franciscanen** van **Angiers** / de
 welke legghen dat sy de herffenen by hen
 hebben. Ja dat meer is / de **Jacopinen** van De herffes
nē S. Se
bastian.
Angiers hebbē een van zynē armen. Eenē
 anderen is tot **Tholousen** ten **Saturinē**.

Eenenderden tot **Cale Dien** in **Murguen**.

En eenen vierden tot **Rombison** in het Wier armē
S. Seba
stian.
 foreest / sonder de cleyne stuckens / die in

veel meer kerckē gheuondē worden. Maer
 als alle d'inghen wel sullen te samen ghe
 weghen zyn / datmen aldan raede / waer
 noch het lichaem **S. Sebastiani** sy. Maer
 noch en hebben sy met alle dit niet te viedē
 gheweest / ten waere dat sy oock Reliquien
 ghemaect hadden vanden pylen daer mede
 hy doorschoten is gheweest / de welke sy De pylen
S. Seba
stian.
 rhoonen tot **Lambesc** in **Prouencen**. Eenē
 tot **Poitiers** ten **Augustineren** / en de ande
 re hier en daer: daer doot siemē wel dat sy
 besloten hadden nimmermeer van henlie
 der bedriegherien rekenschap te gheuen.

De selue redē heeft oock ghegouden voor
S. Antonio / om hem zyne Reliquien te
 vermenichuuldighen : want om dat hy een
 Sanct is / die zee colerijck / haestich / schade
 lick en weeselijk is (ghelijck sy hem verster
 ren)

94 VVaerschouvinghe vande
ren) de welcke terstont den ghenen aerste-
ket op dien hy thoornich is. Door dese opt-
wie doet hy datmen hem meest en voor hē
verschiet. Dese vrese heeft voortgebracht
deuotie ende superstitie / welke gheslepen
heeft de begheerte om zyn lichaem te heb-
ben / om des profyts wille. Daerom heeft
de stadt van Arelaten/ eenen grooten ende
lanckduerighen twist ghehad/ met de Au-
thonianeren van Wiennen. Maer den wt-
ganck daer naer en het eynde/ is gantsche-
lick de selue gheweest / die ghemeenelick in
soodanighe materie plach te wesen : dat is
te segghen/ dat alle dinghen confus en on-
ghelieten ghebleuen zyn: want indien men
de waerhepde hadde willen claer maken/
gheen van beyde de partijen en soude recht
hebben. Tot dese twee lichamen is noch
een kemp tot Albi / by den Augustineren:
Icē tot Sourg/ tot Malcon / tot Digeon/
tot Chalons / tot Durour : tot Syranlon
zyn oock Reliquien van verscheyde litma-
ten. Sonder noch de ghene die de bedue-
ghelike Casteboenen achter lande omme-
diaghen/welcke menichte niet cleyn en is.
Diet wat het is/ de name te hebben datmē
quaedt is. Wāt sonder dit de goede Sanct
Loude in zyn graf ghebleuen zyn/ oft in een
nen hoek/ daermen hem in gheene achtin-
ghe ghehadt en hadde.

Twee lich-
amen S.
Anthony.

Noch ans
der Reli-
quien S.
Anthony.

Ick hadde verghete te spreken van Pe-
tronelle/ de dochter S. Petri. De welke
hars

haer gheheellichaem heeft tot Rome / inde kerche van haren Vader / en noch meer andere Reliquien bysonder tot S. Barbare. Maer daerom en laet sy niet noch een ander lichaem te hebben tot Mans in het couent der Jacopinen / het welke aldaer in groote vermaertheydt ghehouden wordt / ouermits dat het de menschen geneest vande coursen. Ouermits dat veel heyliger gheweest sijn die Susanne ghenoemt waeren / soo en weet ich niet zeer ghenoech / oft henlieder meeninghe gheweest heeft het lichaem vande eene te verdobbelen. Maer nochtas is dat waerachtich / dat het lichaem S. Susanne is tot Rome / inde kerche die voor haer ghecosacreert is geweest. Ende noch eē ander tot Tholousen. S. Helena en heeft soo gheluckich niet geweest: want bouen het lichaem dat sy tot Venegien heeft / soo en heeft sy niet meer ghewonnen / wt het ghene dat haer ouerschiet / dā een eenich hooft / het welck tot Cuelen is in de kerche S. Serionts. S. Wisula heeft in desen deele haer te bouen ghegaen: want ten eersten / haer hooft is tot S. Joannis d'Angeli. Daer naer heeft sy noch een hooft tot Cuelen. Noch een deel tot Mans ten Jacopinen. Item noch een stuk tot Cours ten Jacopinē. Een ander tot Bergerat. Van haere medeghesellinnen / diemen noemt de elf dupsent maechdē / heeft men ouer al welsonnen hebben. Ende voorwaer sy sijn met

Twee licha
amen S.
Petronella

Twee licha
amen S.
Susanne.
Het lichaem
S. Helens
ende haer
hooft.

Het lichaem
S. Wisula /
haer hooft
en ander
Reliquie.

Reliquien
der elf
maechden.

dit verdichsel te daghe gheholpen / om te
vplicker te doruen lieghen. Want beref-
fens de ghebeentē tot Cuelen die genoech-
saem zijn / om hondert waghens daer mede
te overluden / soo en is daer bynaer gheen
stadt in geheel Europa die daer mede niet
versterct en is / oft in een kercke oft in ycle.

Indien ick wilde beghinnen monsterin-
ghe te doen van alle de ghemeenhe heyligē /
ick soude in eenen doolhof comen daer ick
nimmermeer eenen wtganck en soude vin-
den. Daerom sal het my genoech zijn eeni-
ghe exempelt / als voorby gaende / te allege-
ren / daer doot men van alle de andere sal
moghen oordecken. Tot Poitiers zijn twee
kercken die onder malcanderē in twist zijn
van het lichaem S. Hilarij / te wetē de Ca-
nonicken van zijn kercken / en de monicken
van den conuēte gheuoemt Bella: het pro-
ces is noch aen eenen haeck hanghende / tot
dat daer van eenmael een visitatie sal ghe-
daen worden. Hier en tusschen de afgoden
dienaers wordē ghedwonghen twee licha-
men van eenē mensche aen te biddē. Maar
de ghelouighe sullen zijn lichaem laten
rusten daer het is / sonder daer van souch-
uuldich te zijn. Het lichaem S. Honora-
rijs tot Arelaten / ende oock eenen wel tot
Belle de Ypins / by Antibou. S. Egidi-
us heeft een van zijne lichamen tot Tho-
lousen / en het ander in een stadt Langue:
doc / die naer zijnē name gheuoemt wordt.

Twee lich-
amen S.
Hilarij in
ēē stadt.

Twee lich-
amen S.
Honorati.
Twee lich-
amen S.
Egidijs.

S. Sulliel.

S. Guilielmus is in een Conuent in Aquitania oft Languedoc dien naer zynen name ghehoert wordt **S. Guilielmus** vande wilsderrnisse/ en noch in een ander stadt vā **Olisaten** ghehoemt **Ecricheim**/ met het hooft bysonder/ hoe wel hy noch een ander hooft heeft inde voorstade van **Turen** int het lāt van **Sulick** in een **Abdye** der **Sulielmitē**.

Met geheel lichaem **S. Guilelmus** in twee plaetsen. Met hooft **S. Guil.** en in twee plaetsen.

Wat sal ick segghen van **S. Symphoriano** / de welcke in lichamē en in gebeentē in soo veel plaetsen is? Desghelyck van den **S. Lupo** die tot **Anserre**/ tot **Denen** en tot **Ypons** is/ en men dede ons oock ghelouuen dat hy hier tot **Geneuen** was? Item wat sullen wy oock segghē van **S. Ferrislo**/ wiens gheheel lichaem is tot **Ulez** in **Languedoc**? Item tot **S. Sirode** in **Auergnē**?

Met lichaem en gebeente **Symphorians** in veel plaetsen.

Met lichaem **S. Lopi** in veel plaetsen.

Met lichaem **Ferreoli** in twee plaetsen.

Ten alderminsten dat sy goede veraccorderinghe met malcanderen maken wilden/ om soo zeer henliedder leughenē niet te ontdecken/ghelyck de **Canonicken** van **Triere** ghedaen hebben met de **Lupckenaers**/ aengaende het hooft **S. Lamberti**: wāt sy zyn met malcanderen veraccordeert/ tot een seker somme ghelts voor de schade vande offerhanden/ het selue hooft niet meer openbaerlick te thoonen/ wt vrees datmen hem niet en soude verwonderen en verargherē het selue te sien in twee plaetsen / soo naer by malcanderen gheleghen. Maer dit is het ghene dat ick vanden beghinne gheleyt hebbe / sy en hebben niet ghemeent dat sy

Compositie aengaende het hooft **S. Lamberti**.

99 VVaerschouwinghe vande
nimmermeer een teghenschijuer en boeck-
houder souden hebben/die soo stout soude
wesen ; synen mont open te doen/om hen lie-
der onbeschaemthepdt te berhoonen.

Jemandt mochte my vrighen/ hoe die
timmerlieden der Reliquien (aenghesien
dat sy sonder reden alle het ghene te hoope
versamele hebbē / dat hen in het hooft qua/
en al blasende ghesmedet hebben al het ge-
ne/ dat hen behaechde) die notabele dingen
des ouden Testaments naer ghesluten heb-
ben ? Daer op en can ick niet anders ver-
antwoorden : dan dat sy de selue daer toe
veracht hebben: is gheschiet om dat sy niet
verhoept hebben/ dat sy van de selue groot
profijt souden hebben . Hoe wel sy der sel-
uer niet gantschelick vergheten en hebben:
want tot Rome beroemen sy hen te hebben
de ghebeenten van Abraham/ Isaac/ ende
Jacob/ en dat tot S. Marie op Minerua.
Noch segghen sy dat sy hebben tot S. Jo-
annis te Larranz de Arcke des verbonds/
met de Goede Marons : en niet te min is der
se roede euen wel tot Parthys inde H. Cap-
pelle. Oock die van S. Saluatoris in His-
panien beroemē hen oock een stukke daer
van te hebben. Souden dien die van Sour-
deaur houden voor seker dat de roede S.
Martialis die gethoont wordt inde kere-
ke S. Severini/ de selue roede Maronis ge-
weest sy. Het schijnt voorwaer dat sy tot
navolghinghe Gods eenich nieu myracule
hebben

Gen. 25. 8.
Gen. 49.
29. 30. 31.
De gebeen
te van Abra-
ham/ Isaac
en Jacob
tot Rome.
De Arcke
des ver-
bonds tot
Rome.
De roede
Aarons
tot twee
plaetsen.

hebben willen doen: want ghelyck dese we-
 de door syne cracht in een serpe verandert
 is ghewest/alsoo hebbē sy de selue nu oock
 verandert in drie roeden: het mach wel we-
 sen dat sy meer andere beuvelinghen wt dē
 ouden Testamente hebben. Maer het is
 ghenoech dit woort aengheroert te hebbē/
 om te verhoonen dat sy hen in desen deele
 soo wettelick ende gherouwelick ghehadt
 hebben/als in alle de reste.

Nu wil ick dē Leser wel ghebedē heb-
 ben/dat hy ghedachtich sy het ghene dat ick
 vante vooren gheseyt hebbe: namelick dat
 ick gheer Commissaris ghehadt en hebbe
 om de Sacristien van alle landen/daer ick
 hier vooren at ghesproken hebbe/te visiterē.
 Daerom het ghene dat ick nu vande Reli-
 quien gheseyt hebbe / en moesten niet ne-
 men als voor een gheheel oft generael Re-
 gister vnr Inventaris van alle het ghene
 dat mochte ghetondē wordē. Dat Duytsch-
 landt hebbe ick alleenlick ontrent ses stede
 ghenoecht: wt Hispaniē en hebbe ick maer
 drie ghenoecht/soo ick immers weet. De
 Italien vyfthē oft daer ontrent. Dat Vlaē-
 rijk ontrent dertich oft veertich/ en noch en
 hebbe ick vande selue steden niet ghesprokē
 van alle de Reliquien die aldaer mogē syn/
 die my niet al bekent en syn. Ergo een pe-
 ghelyck make een ghillinghe by hem seluē
 wat eenen ghemengden hutsot het wesen
 soude / sodien men in orden verhaelde de

mentichtē der Reliquiē / die ouer al de gant-
 sche Christenheyt door gheuonden wor-
 den: namelick ick spieke van die landen / die
 ons bekent sijn / en in de welke wy haute-
 ren. Want dit is onderlingheste wterē / dat
 alle de Reliquien (diemen hier en daer van
 Christo / van de Apostolen ende Propheten
 thoont) euen wel gheuonden sullen wordē /
 in Grecia / Asia / ende noch in ander lande-
 schappen daer Christeliche Kercken sijn.
 Maer ick vraghe nu / wanneer de Christe-
 nen der Oosterscher kercken segghen : dat
 alle het ghene dat wy meenē te hebben / by
 hen is: wat antwoorde sullen wy hen daer
 op connen gheuen? Indien men teghen-
 spreekt / allegerende dat een soodanich B-
 lichaem herwaerts ouer ghebrocht is ghe-
 weest door de cooplidē / een ander / dat door
 de monickē / en anē dat door de Gilschoppē:
 het een deel vande doornen croone / door
 den Keyser van Constantinopole aen den
 Conck van Franckryck ghesonden is ge-
 weest / en het ander deel verreghen door or-
 loghe / en alsoo van een yghelick stuck : al
 spottende sullen sy het hooft schudden. Hoe
 salmen dit verschil lichten? want in eene
 twyfelachtighe sake / salmen moeten door
 ghistinghe oordeelen / en dit doende sullen
 sy alreij selue winnen: wāt het ghene dat sy
 voort bringhen / van ouer henlieder syde is
 veel meer de waerheyt ghelyck / dan alle
 het ghene datmen sal connen voorhouden
 van

van de syde van herwaerts ouer. Dit is eenen; eer swaeren knoop / om den ghenen te ontboen die de Reliquien willen belcheren ende voorstaen.

Om een epude te maken / Ich bidde ende wetmame alle lesers door den name Gods / dat sy de waerheyt willen verstaen / ende daer op dencken / te wyle dat selue hen soo naectelick ghehoont is gheweest: en bekennen dat dit gheschiet is door de sonderlinge prouidentie Gods / dat de ghene die het arme volck hebben willen verlepden / selue soo verblinde sijn geweest / dat sy niet eens ghebacht en hebben om henneder leugenen andersins te bedekken: ende als met toegenoten ooghen / ghelyck de *Adianitē* / hebben hen de eene teghen de andere gheschiet / ghelyck dat wy sien dat sy hen selue twist aenboen / en selue malcanderen onderlinge leghonachtich makē. Wie hem niet en sal willen verharden om van selfs naer sijn meeninghe de waerheyt teghen te stryden / al en waer hy noch niet volcomelick onder wesen / dat dit eene veruloerte afgoderie is / eenighe Reliquien aen te bidden / hoedanich sy oock sijn / waerachtighe oft valsche / niet te min siende de valscheyt die soo claer is / en sal nimmermeer ghesinnet sijn / eenighe te cussen / en wat denotie dat hy daer in te vooren gheschadte heeft / sal hem terstont ontstellen.

Ouermichy
ouder de
besleyders

Reliquien
aenbiddē
is een groe
welcke af
goderie.

Dit soude het principaelste wesen / ghe-
lyck

102 **V**Vaerfchouwinghe vande
 lÿck ick van den beghinne gheseyt hebbe
 datmen vā onder ons Christenē dese hey-
 densche supersticien van de Reliquien bep-
 de Jesu Christi en zijner heplighen/te cano-
 niseren oft wyen om afgoden daer van te
 makē/ wech name: want dese maniere van
 doen is eene besmettinghe / en vuydenisse
 diemen gheenſins inde kerche en behoorde
 te lÿden. Wy hebben alreede met redenen
 en met ghetuyghenisse der **H.** Schuytneer
 betoont/dat dit also is. So pemāt daer me-
 de niet te vreden en is/ dat hy sie op de ma-
 niere en ghebruyck der vaderen / op dat sy
 hen seluen voeghen naer henlieder exem-
 pten. Daer hebbē veel **H.** Patriarchē / veel
 Propheten/veel **H.** Coninghen/ en andere
 ghelouighe inden ouden Testamente ge-
 weest: Godt hadde oock in desen tÿdt veel
 ceremonien verordineert die wy nu niet en
 moeten hebben. Ja de begravinghen selue
 die verescheden te gheschieden in heerlic-
 ker toe bereydinghen dan sy nu doen / om
 door eene figurē de heerlike verresentisse
 voor te stellen/om dat sy door woorden niet
 soo claerlick gheopenbaer en was/ghelyck
 sy nu is: Leken wy datmen de heplighen
 daer naer wt henlieder grauen ghenomen
 heeft/om poppen daer vā te maken? Abra-
 ham de Vader van alle ghelouighe heeft
 hy opt verheue gheweest? Alsoo oock Sa-
 ra de prinsesse der Kercken Gods/ heeft sy
 opt wt haer graf ghetrockē gheweest? heeft
 men

De begrā-
 nemisse der
 ouden.

Gen. 25.8.
 Gen. 49.
 29.30.31.

men hem niet met alle ander heylighen in ruste ghelaten? Ja dat meer is/ heeft het lichaem **Mosis** door den wille **Godts** niet verborghen gheweest/ dat het noyt en heeft sonnen gheuondē worden: heeft de duuel (ghelyck **Judas** sendt) om dese sake wille niet teghen den **Engelghescreuen**? waer om heeft de **Heere** het selue wt de ooghen des volckx wech ghenomē / en dat de duuel wederom het selue heeft willen in het openhaer bringen? Dat is gheschiedt ghelyck een peghelick belijde dat **Gode** zyn volck van **Israel** heeft willen ontnemen alle occasie ende oorlake tot afgoderie: en de duuel ter contrarie/ op dat hy de selue sonde beuestighen en verstercken. Maer yemādt sal segghen: het volck van **Israel** was gheneghen tot supersticie. Maer ick vraghe hoedanich; zyn wy? Is de verkeertheyt der **Christenen** in desen deele niet al veel groter dan der **Jodē** opt gheweest heeft? Laet ons bedencken wat inde oude kercke gheschiet is: noo: waer de gheloouighe hebben altyt ghearbeydt om de lichamē der **Martelaren** wech te nemen / op dat sy van de wilde beesten ende voghelen niet en soude verscheurt en verflonden worden/ en hebben die eerlich begraven: ghelyck wy lesen van **Joanne** den dooper ende vanden heylighen **Stephano**: maer dit beden sy op dat sy hen begraven souden/ ende aldaer souden laten rusten tot den dach der verrysenisse: ende

Deut. 14.

6.
310.9.

Mat. 14.

11.

Mat. 6. 29

Act. 8. 2.

ende en hebben dit niet ghyedaen om de sel-
 ne te setten in het ghesichte der menschen/
 om de lippen daer voor te buyggen. Dese
 onsalighe praet/pompenshepdt/ ende state-
 licks heerschichepdt/ van de heylighen te Ca-
 noniseren ende consacreret/en is noyt in de
 eerste kercke inghewoert gheweest/ soo lan-
 ghe tot dat alle dinghē aldaer verkeert/ en
 als gheprophanecert zyn geweest: eensdeels
 door de beesteliche plumpichepdt der Pre-
 laten ende Pastoren / eensdeels door her-
 licker gerichepdt / eensdeels daer door dat
 sp de ghewoonte die nu aenghenomē was
 ende de ouerhande ghenomen hadde/niet
 en hebben connen teghenstaen. Oock dat
 het volck al willens heeft ghesocht bedro-
 ghen te worden / siener de sinnen stellende
 naer kinderlike sothepdt/van naer de wa-
 rachtighe aanbiddinghe Gods. Daer om
 het ghene dat qualick beghonnen/ ende op-
 gheset is gheweest teghen alle reden/ be-
 hoorde gantschelick tot de wortels toe wt-
 geroept te zyn/vandē ghenē die dit abus
 gheheelick wilden verbeteren. Maer indē
 en yemandt tot desen verstande niet te
 konde comen en can / ten minsten dat hy
 van het een tot het ander voortganch doe/
 ende dat hy de ooghen opene/om te oordee-
 len / hoedanich de Reliquien zyn / diemen
 ons presenteert. Maer dit en is niet waer
 te sien voor eenen peghelcken die daer op
 sal willen lerten : want onder soo veel leu-
 ghen

Onwett-
 heyt ende
 gerichepdt
 der Prela-
 ten en Pa-
 storen is de
 cause van
 het abus
 der Reli-
 quien.

ghenen die soo claer sijn / gelijk die / die ick
voortghebracht hebbe / waer sullen wy eene
waerachtighe Reliquie verkiezen / van de
welcke men hem verkiezen mochte houden?
Gouen dien het ghene dat ick nu aenghe-
roert hebbe / is gantschelijck niet teghen het
ghene dat noch restert. Ja te wyle dat
men dit cleyn boeckken duchtende heestmen
ny aengheghenen / van een derde voor-
huyt onses Heeren Jesu Christi / die ghe-
thoont wordt tot Hyldesheim / van de wel-
ke ick niet ghesproken en hadde. Ende daer
sijn noch onepndelike dierghelycke din-
ghen. Spndelinghe de besoekinghe soude
noch hondert mael meer ontdecken / dan al-
le het ghene dat daer van soude comen ge-
sept worden. Alsoo dan / dat een pghelijck
ouer sijn syde hem wachte / dat hy hem we-
tens ende willens niet en late sleppen ghe-
lyck een beeste / om te dwalen achter lande /
sonder noch wech noch padt te connen vin-
den: om eene sekere aenwysinghe te hebbē.
Ick ben indachtich des ghenes dat ick noch
een kindt sijnde hebbe sien doen den Ma-
rottekens oft beeldkens van onse Parochie.
Wanneer dat de feestē D. Dreyhanf ghe-
naecte / men maecte soo veel hoedekens en-
de cranckens voor de beelden van de Ty-
rannen die hem steenichden (want alsoo
noemmen hen in ghemeene sprake) als
voor de sijne: De arme oude wguen siende
de Tyrannen alsoo in ouden verciert / est-
meerden

De voer-
huyt onses
Heere Jesu
Christi
is oock tot
Hyldes-
heim.

Ghelijck
de ampele

meerden de selue voor mede ghesellen **S.**
Stephani/ ende offerde voor een pegghelick
 beelde een keerse. Ja dat meer is/ dat selue
 gheschiede oock den duuel **S. Michaelis/**
 dat is den duuel die teghen **Michael** stry-
 dende was. Alsoo ghebuert het met de **Se-**
liquen / want daer in alle dinghen alsoo
 verwerret en vermenghet zyn / datmē voor
 seker niet en soude connen aenbidden de
 ghebeenten van een **Martelaer /** oft men
 soude terstont in pericule wesen van aen te
 bidden de ghebeenten van eenighen moor-
 denaer/ oft dief: ia van een ezel oft van een
 hondt oft van een peerdt. Men soude niet
 connen aenbidden den **kinck der maghet**
Martie oft haren kam oft riem/ datmē niet
 terstont in dangier vallē en soude van aen
 te bidden de costelicheden ende vercierselē
 van eenighe wereltsche hoere. Daerom een
 pegghelick wachte hem voor pericule die
 wil: want nu voort aen en sal niemant
 connen voorwenden excusatie
 van ignorantie. Daer
 wel.

F 3 R 3 S.

De heylige
 geest / alsoo
 moek dich.
 wael de
 hertol.
 gers voop
 de Martie-
 laste.

Tafele der re- liquien ende ander din- ghen in dese handelinghe begrepen.

A ugustinus heeft ghesloereert ontrent den Jare 430. Folio	1
Het misbruyck der Reliquien heeft begonnen vanden tyt Augustini	1
Den oorspronck van het misbruyck de Re- liquien	1
Zuer sonder verstande	2
Segheerlicheyt der Reliquie is de moeder der afgoderie	3
Waerom het lichaem Moyses verborghen is gheweest	3
Een valsch decksel om Reliquien te heb- ben	4
Wat afgoderie is	6
Groote verblintheyt der werelt	7
Watmen aengbebeden heeft inde plaetse der Reliquien	7
Gods rechtweerdighe straffe ouer de ghene die curieux gheweest zijn naer de Reli- quien der heplighen	7
Het ampt der Christenen ontrent de doo- den	8
Den arm Anthonij ende de herlenen Pe- tri tot Geneuen	11
Het lichaem S. Claudi	12
Het	

Tafel der Reliquien.

Het hooft Marie Magdalenie	12
Het officie der Christeliche Princen	14
Het beghinsel deser waerschouwinghe	15
De tanden/hap: ende voorschuyt Christi tot Charoux	15
De voorschuyt Christi tot Rome	16
Item sy segghen dat de voorschuyt Christi is tot Antwerpen/tot Selanson en tot Aken die de Enghel aldaer ghebrocht heeft van Jerusalem.	16
Het natuerlick bloet Jesu Christi in verschepden plaetsen	17
Item tot Sugghe ende in noch veel meer ander plaetsen	17
Het bloet Christi vermenghet met water ghelyck dat wt zyn sijde vloeyde	17
Den peferick vanden nauel vā onsen Heere wort ghetoot tot Jerusalem	17
De cribbe Christi	18
De windel doeck Christi	18
De wieghe Christi/het hemde Christi/den altaer der presentatie Christi	18
De twelf colommen oft pilaernen wt den Tempel Salomonis	20
De ses steenen water cruycken	20
De wijn Architrictini	21
De schoens Christi met zyn pantoffelē	22
De tafel van het laetste auontmael	22
Het broot ende het Mes	23
Den Driackbeker	23
De handdwale oft linnen doeck	24
Het broot vande vijf dupsent menschen	24
Den	

Tafel der Reliquien.

Den tack vanden Palm sondach	25
Den Ezels steert wordt gethoont te Ge- neuen met groote deuotie	25
De aerde daer op Christus ghestaen heeft verweckende Lazarum	26
Het Cruys daer Christus aen ghehanghē heeft	26
En Crucifix vanden warachtighen Crup- ce tot Rome	28
Den titel des Crupes	29
De naghelen	30
Weerthien naghelen	31
Het yser vande lance	31
De doornē Croone	32
Het purpuren cleedt oft mantel	33
Den rock sonder naet	34
De cleederen Iesu Christi	36
De teerlinck steenen daer mede de Crijchs- knechten om den rock louden ghespeelt hebben	37
Den sweet doeck	37
En hooftdoeck oft sluper daer mede de schamelheyt Christi bedect was	38
En seker sweetdoeck	38
Opn lijnen doeck zijnder begrauenisse	38
Het riet Christi	44
De Spongie	44
De trappen des Rechthups met de bloeds- gaten daer in	45
De colonne	45
Des Ezels steert	45
De principale Kelsquē en van Roomen zyn aldaer	

Tafelele der Reliquien.

Aldaer ghebrocht doo: Titum ende Velpasianum	47
Richicheyt inde ghene die het Christendom vermeerderen	48
Het beetken vanden ghebradē visch	49
Het bloet Jesu Christi vā miraculen	50
Item tot Weenen in Oostenryck/ het heyligh mesken	50
De Magister doctof van Quercu	50
De forme vande voeten Jesu Christi	51
De forme vande billen Jesu Christi	51
De beelden Jesu Christi	52
Het crups dat Costantino verschenē is	53
Miraculen vande Crucifixen	54
Item ten Damme by Sugghe	54
Crucifixen sprekende	55
De tranen Jesu Christi	55
Het hant der maghet Marie	57
De melck vande maghet Maria	57
En vande hembē der maghet Maria	58
De cousen vanden H. Joseph	59
Twee hooft doeckē vāde maget Maria	60
En vande hooftspanghen Marie	60
Den riem Marie	60
De pantoffelen Marie	60
Den schoen Marie	60
Twee vande Cammen Marie	61
Den trou rinck Marie	61
De cleederen Marie	61
Item de naelden/garen/ en naepro:skēleet in een silueren Casse tot Halle. Item is oock aldaer haren gordel die de Vrouwē doet	

Tafele der Reliquien.

doet bevrucht worden	61, 62
De beelden der maghet Maria ghemaect van S. Lucas	62
Item een in Loretten in Itallen/ en een tot Montferraten in Hispanien	63
De pantoffelen Jofephs / de couffen Jofephs / de ghebeenten Jofephs.	64
De Callewep eñ schilt van S. Michae- lis	65
De ghebeenten Joannis des doopers	66
Het aenlichte Johannis met de ander deelen des hoofts	67
Den arm Johannis des doopers	69
De vingher daer mede hy Jelum ghewelen heeft	69
De affchen van het lichaem Johannis des doopers	71
En vade schoes Johannis des doopers	71
Het haren cleedt	72
Den altaer vande wilderniffe	72
Het sweert Johannis des doopers	72
Het lijnen cleedt	72
De lichamen S. Petri ende S. Pauli; hirtot Romen	73
Opde henlieder hoofden tot Rome	73
Den tant S. Petri	73
De kaecken met den baert S. Petri	74
En vande fchouderen Pauli	74
De herffenen Petri tot Geneuen	74
De pantoffelen S. Petri	74
De Sillchoppelycken Roel Petri met zyn calupffel	75

H g

Den

Tafel der Reliquien.

Den altaer Petri om misse te lesen	76
Het sweert Petri/de croots Petri	77
De palster oft handtstock Petri	77
De ketene Pauli	77
De pylaer aen welke Petrus ghemartyrt seert is gheweest	77
De lichamen der ander Apostelen	78
Het vel oft huyt Sertholomei	79
Dye lichamen S. Matthie	79
Het hooft Andree	79
De schoudercabbe arm ende voet S. An- dree	79
De handt Andree/eenen vinger Andree	80
De voet Phlippf	80
Het hooft Jacobi/en de armen Jacobi	80
Het lichaem arm en hooft S. Matthei	80
De kelck Johannis des Euangelistes	81
Den rock/ketenen ende bedehuyfken Jo- hannis des Euangelistes	81
Twee lichamen S. Anne	82
Dye hoofden S. Anne	82
Dye lichamen Lazari	83
Twee lichamen Magdalene	83
Het hooft Magdalene met haeren noli me tangere	83
Twee lichamen S. Longini	85
Twee lichamen der Wylen die ghecomen zyn om Christum aen te bidden	85
Haer ghetallichamen ende plaetsen	85
De lichaem der Wylen in twee plaetsen	86
Het lichaem Stompfi in twee plaetsen	87
Het lichaem S. Stephani/het hooft S. Stephani	

Tafel der Reliquien.

Stephani ende veel ghebeente	88
De steenen daer mede hy ghesteenicht is gheweest	88
Een ribbe S. Margarite	89
Reliquien der onnoofel kinderen	89
Het lichaem S. Laurentij met noch ander Reliquien vanden seluen lichame	90
Den rooster Laurentij	90
Den langhen rock Laurentij	91
De handwale oft seruiette Laurentij	91
De colen Laurentij	91
Het officie der Diaconen	91
Drye lichamen S. Servatij ende S. Pros- pary met noch veel ander Reliquien	92
Wier lichamen S. Sebastiani	92
Twee hoofden S. Sebastiani	93
De hersenen S. Sebastiani	93
De pylen S. Sebastiani	93
Wier armen S. Sebastiani	93
Twee lichamen S. Anthonij	94
Roock Reliquien S. Anthonij	94
Twee lichamen S. Perronelle	95
Twee lichamen S. Susanne	95
Het lichaem S. Helene en haer hooft	95
Het lichaem Viskule haer hooft ende ander Reliquien	95
Reliquien der elf duyfent maechden	96
Twee lichamen S. Hilarij in een Stadt	96
Twee lichamen S. Honoratij	96
Twee lichamen S. Egidij	96
Het gheheel lichaem S. Guilielmi in twee plaetsen.	97

Tafel der Reliquien.

Het hooft Guilielmi in twee plaetsen	97
Het lichaem ende ghebeente Symphoriani in veel plaetsen	97
Het lichaem S. Lupi in veel plaetsen	97
Het lichaem Ferreoli in twee plaetsen	97
Compositie aengaende het hooft S. Lamberti	97
De ghebeente van Abraham/ Isaac/ ende Iacob/tot Noomen	98
De Arcke des verbonts tot Noomen	98
De Roede Araonis tot twee plaetsen	98
Onneicheyt onder de verleyders	101
Reliquien aenbidden is een grouwelicke afgoderie	101
De begrauenisse der ouden	102
Onwetentheyt ende ghiericheyt der Pre- laten ende Pastoren is de cause van het abus der Reliquien	104
De voohuyt onses Heeren Jesu Christi is oock tot Hildeshem	105
Shelijck de simpele de heplighen eeren/ als soo oock dickmael de veruolghers voor de Martelaren	105

¶ ¶ ¶ ¶ S.

Shedruckt tot Antwerpen/by Nicolaes
Mollins/voor Gaspar Tropens.

